

XI. ROČNÍK, MÁJ 2020

WWW.DOBRASKOLA.SK

17-18

DOBRÁŠKOLA

INŠPIRÁCIA PRE UČITEĽOV, KTORÍ CHCÚ BYŤ LEPŠÍ

- > Domáce vzdelávanie má byť voľbou (rozhovor s V. Krajčovičovou)
- > Dobré, učme pre život – ale čo to znamená?
- > Ako reagovať na zmeny v školstve?
- > Princípy tímovej práce v triede
- > Ako píšem slovné hodnotenia?
- > Život študentky v karanténe

Vzdelávanie mysle bez vzdelávania srdca nie je žiadne vzdelávanie.

Aristoteles

Chcelo by to vešteckú guľu

Neviem, či ste to postrehli, ale téma budúcnosti ľudstva sa v uplynulých rokoch stala veľmi aktuálnou a diskutovanou. Svedčia o tom aj názvy kníh, ktoré v Česku a u nás vyšli v uplynulých rokoch: *Co přinese budoucnost a jak ji přežít*, *Průvodce budoucností aneb jak si užít globální krizi*, *Budoucnost lidstva (Náš úděl mezi hvězdami)*, *Obojry budoucnosti*, *Jak opravit budoucnost*, *Přítomnost a budoucnost*, *Sametová budoucnost...* O budúcnosti hovoria ekonómovia, keď nás strašia nezamestnanosťou spôsobenou nástupom umelej inteligencie. Hovoria o nej environmentalisti, keď poukazujú na to, že ak sa rýchlo nespamätáme, čakajú nás ťažké časy. Hovoria o nej biológovia, lekári, fyzici, inžinieri... Niektorí s optimisticky rozžiarenými očami, iní so zachmúrenými čelami. Jedno však majú spoločné: nikto v skutočnosti nevie, aká tá budúcnosť bude. Napokon, to je zrejme hlavný dôvod fascinácie touto témou. V jednom sa však väčšina expertov zhoduje: budúcnosť príde rýchlejšie, než ju čakáme, bude v mnohom prelomová a ľudstvu prinesie narušenie rutín, neistotu a aj utrpenie. Vo svetle toho všetkého ma prekvapuje množstvo komentárov o tom, čo bude so svetom po koronakríze, v čom sa ľudstvo zmení, aká bude nová realita a aké si z krízy vezmeme ponaučenia. Obdivujem odvahu ich autorov, ktorí v tom už majú jasno, hoci ešte nemôžu tušiť, či máme za sebou 60 percent koronakrízy alebo iba 3 percentá. Oboje je možné a boli by to dva celkom odlišné scenáre. Keď vypukla 1. svetová vojna, niektorí politici odhadovali, že sa konflikt vyrieši do niekoľkých týždňov. Keď sa 9. marca 1309 pápežská kúria

na čele s pápežom Klementom V. presťahovala z Ríma do Avignonu, bolo to niečo neslýchané. Mnohí si vtedy iste mysleli, že táto anomália bude trvať iba niekoľko mesiacov. Koľkí vtedy tušili, že pápeži sa natrvalo vrátia do Ríma až o 67 rokov?

Dnes ešte nevieme, či ochromenie sveta novými vírusmi bude trvať mesiace, niekoľko rokov či dokonca niekoľko desaťročí. Český parazitológ Jaroslav Flégr tvrdí, že „*koronavírus je zábava oproti tomu, čo ešte príde*“. Máme sa teda chystať na katastrofické scenáre? Odpoveď závisí aj od toho, čo kto považuje za katastrofu. Verím, že vďaka modernej vede a technológiám sa nebudeme musieť báť o svoje životy tak, ako naši predkovia v časoch morových epidémií či cholery. Na druhej strane nová realita môže riadne zamávať ekonomikou, globalizáciou, možno aj niektorými princípmi kapitalizmu, zahraničnou politikou, ale aj tradičnými štátnymi školskými systémami a ďalšími sférami nášho života. Bola by to katastrofa? Pre niekoho istotne. Iní zasa tvrdia, že by naopak bolo katastrofou, keby sme tento unikátny impulz „zhora“ nevyužili na spamätanie sa a na zásadné zmeny vo fungovaní našej spoločnosti. ■

Foto: Peter Ertl

V. Burjan
Vladimír BURJAN

Rozhovor

Domáce vzdelávanie má byť slobodnou voľbou (rozhovor s Vierou Krajčovičovou)

Vladimír BURJAN

Dobre, učme pre život – ale čo to znamená?

Viktor VERBA

Princípy tímovej práce

Nad'a URBANOVÁ

Tvorivá trieda

Zuzana HERBRYCHOVÁ

Ako píšem slovné hodnotenia

Monika PODOLINSKÁ

Homeschooling v osade

Peter LENGYEL

Ako reagovať na zmeny v školstve

Zuzana VAŠIČÁKOVÁ OČENÁŠOVÁ

Podpora pre učiteľov občianky a etiky

Zápisky sklerotického učiteľa

Offline lúčenie

NOVINKA!

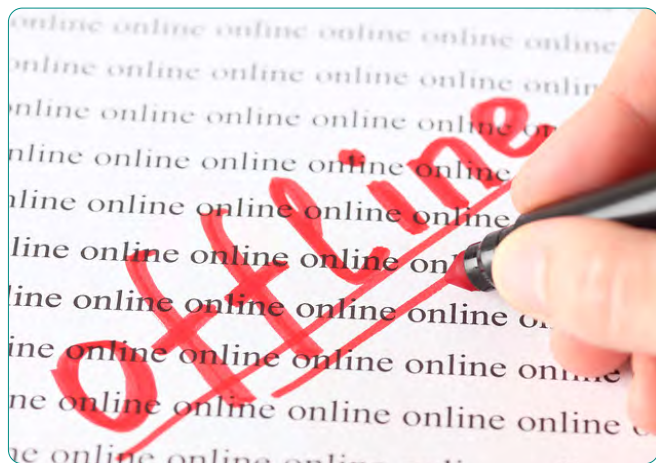
Ak chcete prejsť na konkrétny článok v časopise, kliknite v obsahu na obrázok. Listovanie vám uľahčia navigačné šípky v pätičke.

OBSAH ČÍSLA

Programové vyhlásenie vlády

Strany novej vládnej štvorkoalície mali 30 dní na prípravu svojho programového vyhlásenia, jeho predloženie do Národnej rady SR a požiadanie o vyslovenie dôvery. V oblasti školstva zmieňuje potrebu komplexnej reformy verejnej správy a aj zámer zjednotiť riadenie školstva pod ministerstvo školstva. Vláda si ako jednu z priorit určuje skvalitňovanie vzdelávania a starostlivosti od raného detstva. Stanovuje aj zámer zaviesť nárokovateľnosť miest v materských školách a pre niektoré deti povinné vzdelávanie od troch rokov. Zaväzuje sa k zvyšovaniu plátov učiteľov podľa možností štátneho rozpočtu, k vypracovaniu stratégie inkluzívneho vzdelávania, zavedeniu systému nárokovateľných podporných opatrení pre školy a k nadrezortne koordinovaným službám včasnej intervencie.

„Nechcem sa zaviazat' k žiadnym percentám, ktoré by som nevedel následne splniť. Preto sme sa dohodli, že to zvyšovanie plátov bude priamo úmerné k možnostiam štátneho rozpočtu,“ uviedol minister školstva Branislav Gröhling.

Maturity tento rok nebudú

Interné maturity prebehnú vypočítaním priemeru koncoročných známok z daných predmetov za všetky roky štúdia, pričom v posledných dvoch rokoch sa rátať aj známky na polroku. Priemer končiaci sa do 0,5 (vrátane) sa zaokrúhľuje nadol (priemer 1,5 bude 1). Pri osemročných štúdiách sa rátať známky za ročníky 5 – 8 rovnakým systémom. Riaditeľ školy určuje predmety, ktoré sa do výslednej známky započítavajú (napr. semináre, laboratórne cvičenia). Škola oznámi žiakovi výslednú známku do 12. mája. Ak žiak súhlasí s výslednou známku, zmaturoval. Ak nesúhlasí, požiadajú o vykonanie klasickej maturitnej skúšky do 15. mája. Skúška sa môže konať dištančne (videokonferencia) alebo prezenčne podľa opatrení ÚVZ a jej termíny sú od 25. mája do 13. júna. ■

Foto: www.vlada.gov.sk

Žiaci bez pripojenia na internet

Na to, že dištančná výučba prebiehajúca v čase zatvorených škôl nie je dostupná pre desaťtisíce detí z chudobného a sociálne vylúčeného prostredia, upozornili analytici Inštitútu vzdelávacej politiky. Vo svojej analýze uvádzajú, že bez prístupu k internetu je až 60 % detí z rómskych domácností a spolu môže byť bez pripojenia na internet viac ako 32-tisíc žiakov a žiačok základných škôl. „Niektoré nemajú ani elektrinu, ani telefóny, ani jedno z detí nemá vlastný telefón, u nás v osade nikto nemá počítač, nie je tam wifi,“ približuje aj Monika Podolinská, učiteľka z Muránskej Dlhej Lúky. Jedným z opatrení, ktoré má v čase zatvorených škôl pomôcť aj žiakom z vylúčených komunít, je pozastavenie hodnotenia známok, ktoré pred Veľkou nocou predstavila nová riaditeľka Štátneho pedagogického ústavu Miroslava Hapalová.

AKO SA VYPOČÍTA MOJA ZNÁMKA Z MATURITNÉHO PREDMETU?

Riaditeľ školy s internými členmi predmetovej maturitnej komisie určí skupiny príbuzných predmetov, ktorých známky sa započítajú do hodnotenia maturitného predmetu.

Hodnotenie v jednotlivých predmetoch maturitnej skúšky sa získa ako priemer známok zodpovedajúcich predmetov, do ktorých sa započítavajú koncoročné známky zo všetkých ročníkov a polročné známky z posledných dvoch ročníkov štúdia.

Ak žiak nenavštevoval predmety, ktoré sú súčasťou hodnotenia počas celého štúdia, výsledná známka sa vypočíta iba zo známok v daných ročníkoch, v ktorých žiak získal hodnotenie z tohto predmetu alebo predmetov.

Aritmetický priemer sa zaokrúhľuje na celé číslo, pričom 1,5 sa zaokrúhľuje na 1; 2,5 sa zaokrúhľuje na 2; 3,5 sa zaokrúhľuje na 3 a 4,5 sa zaokrúhľuje na 4; t.j. stupeň prospechu vyjadrený číslom s desatinou časťou do 0,50 sa zaokrúhľuje na celé číslo smerom nadol a nad 0,50 sa zaokrúhľuje na celé číslo smerom nahor.

Príklad:

Riaditeľ školy s internými členmi predmetovej maturitnej komisie určí skupinu príbuzných predmetov v predmete fyzika na:

Priemer známok z hodnoteného obdobia:

Domáce správy vyberáme z newslettera kampane Chceme vedieť viac o budúcnosti vzdelávania na Slovensku, ktorej organizátorom je Nové školstvo. Viac o aktuálnom dianí v rezorte školstva nájdete na chcemevedietviac.sk. Zahraničné správy vyberáme z Magazínu Perpetuum, ktorého vydavateľom je www.scio.cz. Ďalšie zaujímavé informácie o dianí vo svete vzdelávania nájdete na perpetuum.cz.

Foto: www.minedu.sk

Ako to vidí SKÚ

Zhodnotenie Programového vyhlásenia vlády v časti školstvo Slovenskou komorou učiteľov

Programové vyhlásenie vlády (PVV) v časti pre školstvo obsahuje veľa pozitívnych myšlienok, ale málo konkrétnych záväzkov. Rozumieme, že PVV bolo písané pod veľkým tlakom koronakrízy. Vláda ale bude vládnuť celé 4 roky a tak musíme konštatovať, že predložené PVV je menej ambiciózne v merateľných záväzkoch ako PVV poslednej vlády z roku 2016.

Oceňujeme konkrétnejšie tieto časti:

- prijatie *Stratégie inkluzívneho vzdelávania* a vytvorenia podmienok podpory a zabezpečenia podporných tímov do škôl a školských zariadení
- uvoľnená učebnicová politika,
- integrované a diverzifikované zabezpečenie ranej starostlivosti a predprimárneho vzdelávania s dôrazom na kvalitu zamestnancov v tejto oblasti,
- zabezpečenie financií na dobudovanie kapacít materských škôl,
- zabezpečenie dostupnosti včasnej intervencie pre rodiny s deťmi so zdravotným či sociálnym znevýhodnením,
- zaviazanie sa k zavedeniu koordinovaného nadrezortného systému včasnej intervencie,
- prísľub zmeny vysokoškolskej prípravy budúcich pedagógov,
- zjednotenie financovania škôl a školských zariadení pod jedno ministerstvo – prechod kompetencií v školstve.

Poňatie predprimárneho vzdelávania ako kľúčového faktora k úspešnému štartu do života jednotlivcov je správne. Oceňujeme záujem o riešenie zaškolenia detí z rizikového prostredia od 3 rokov, avšak vyjadrujeme obavu,

že vplyvom opatrenia v zmysle povinnosti a zároveň zatiaľ pretrvávajúceho nedostatku kapacít materských škôl by došlo k vylúčeniu detí majoritnej skupiny. Preto naďalej trváme skôr na dostupnosti predprimárneho vzdelávania pre všetky deti, ktorých rodičia o to prejavujú záujem vytváraním ďalších kapacít materských škôl (k čomu sa vláda aj zaväzuje). Zároveň v súvislosti s včasnou zaškolenosťou detí z rizikového prostredia absentuje v PVV pomoc rodinám týchto detí v oblasti výchovy a starostlivosti o ne, čo ponímame ako nevyhnutnú paralelu pri tejto problematike.

Ako nedostatočná, resp. veľmi opatrná sa nám javí formulácia textu v súvislosti so zjednotením financovania škôl a školských zariadení, nezaručuje istotu potrebnej zmeny.

Chýba nám určenie percenta HDP, ktoré vláda plánuje vyčleniť na vzdelávanie.

V PVV nie je ani zmienka o znižovaní priepasti medzi pedagógmi a ostatnými vysokoškolsky vzdelanými zamestnancami. Preto prísľub vlády v PVV zvyšovať platy „podľa možností rozpočtu“ považujeme za málo ambiciózne.

PVV veľmi okrajovo spomína transformáciu priamoriadených organizácií, na ktorú už v r. 2012 upozornila *Správa o stave školstva*, EK, množstvo vyhlásení organizácií v školstve a dokonca i program politickej strany SAS. Veríme vyjadreniu ministra školstva, že vzdelávanie a učiteľia budú jeho prioritou a oceňujeme jeho snahu. ■

DOŠŤ BOLO KORONY!

Dcéra (učiteľka) mi pred pár dňami povedala: „*Prosím Ťa, v ďalšej DOBREJ ŠKOLE už nepíšeš o pandémie a koronavíruse, lebo už to všetkým lezie hore krkom a nechcú o tom ešte aj po práci čítať.*“ Priznám sa, že to cítim podobne, ale je ľahšie to povedať ako urobiť. To, čo sa v týchto dňoch odohráva, nie je len nejaká mediálna bublina. Je to udalosť, ktorú si budeme pamätať desaťročia a na dôsledky ktorej zatiaľ nedovidíme. Prečo sú jej plné médiá? Jednak preto, že sa vďaka pandémie takmer nič iné nedeje, ale aj preto, že popri koronakríze sa iné témy zrazu javia ako marginálne, nepodstatné. Na svete zomierajú desaťtisíce ľudí a my tu máme písať o tom, ako na hodine rozdeľovať žiakov do skupín? Navyše v situácii, keď sú školy prázdne?

SABATIKAL

Som systematik a plánovač, mám rád v živote jasno. V decembri si vždy zvyknem robiť plány do budúcnosti (pozor, neplietť s predsavzatiami!). Túto zimu som si naplánoval, že od septembra 2020 si naordinujem akýsi „sabatikal“, aby som sa mohol pustiť do prác, ktoré si vyžadujú dostatok času a nerušené sústredenie. Vtedy som ešte netušil, že mi nejaký čínsky netopier dopraje ten luxus už od marca. Po piatich týždňoch karantény je moja bilancia celkom uspokojivá: dve knihy pripravené do tlače a na tretej práve pracujem. Ide o súbory článkov, ktoré som za ostatných 11 rokov napísal do DOBREJ ŠKOLY, konkrétne o texty z rubrik *Úvahy po zvonení* a *Pedagóg v galérii*. Učitelia možno najviac ocenia zbierku všetkých *Otázok pre špekulantov*, na ktorej pracujem v týchto dňoch. Je to riadne sústo – asi 380 otázok s komentármi zaberá 350 strán.

PRAVDA A LOŽ

Do miestnosti vchádzajú *Pravda* a *Lož*. Prvá vojde *Lož* a povie: „*Dobrý deň, ja som Pravda.*“ Po nej vojde *Pravda* a povie: „*Dobrý deň.*“ (Požičal som si z FB statusu Vladimíra Šuchu, ktorý mi bude vo vedení rezortu veľmi chýbať). ■

Vladimír BURJAN

Foto: darchív V. Krajčovičovej

Vyštudovala Matematicko-fyzikálnu fakultu na UK v Bratislave v odbore učiteľstvo matematika – fyzika. Je matkou šiestich detí. Viera Krajčovičová už deviatym rokom učí svoje deti doma a takmer rovnako dlho je predsedníčkou občianskeho združenia Domáce vzdelávanie na Slovensku. Zo svojich šiestich potomkov aktuálne *homeschooluje* tri najmladšie. O tom, aké to je i o tom, aký je rozdiel medzi *homeschoolingom* a dnešnou situáciou na Slovensku s ňou hovorila Martina Sondej Host'ovecká.

Domáce vzdelávanie má byť slobodnou voľbou

> Aký cieľ má občianske združenie Domáce vzdelávanie na Slovensku?

Hlavné ciele OZ sú podpora *domavzdelávajúcich* rodín, snaha o zviditeľnenie domáceho vzdelávania (DV) a snaha o zmenu zákona v prospech DV. Naše občianske združenie je pokračovateľom OZ Spoločnosť priateľov domácej školy na Slovensku, ktoré dlhé roky viedla Janka Pajgerová. Treba však povedať, že s narastajúcim počtom *homeschoolerov* v SR narastá i množstvo aktívnych ľudí.

> Sú to roky, čo ste začali s *homeschoolingom* (HS)?

Štartovali sme ako väčšina populácie, najstaršia dcéra a syn išli do škôlky a následne do miestnej školy. Ja som bola s mladšími deťmi na materskej. Túto formu sme chceli použiť aj pre Ondreja, tretieho v poradí, no už v druhom polroku prvého ročníka sa začali ukazovať jeho dyslektické ťažkosti. Napriek zvýšenému úsiliu, výsledok v škole nebol viditeľný. Zato únava a vyčerpanosť z mojej a Ondrejovej strany naberala obrovské rozmery. Na začiatku druhého ročníka sme sa ocitli na liečení, kde som si vyskúšala jeho vzdelávanie sama. Tam som sa utvrdila v myšlienke, že toto cesta je pre nás.

> Vaše deti netúžili ísť do školy?

Každé z mojich detí je iné. Najstaršia dcéra nikdy nebola v domácom vzdelávaní a hoci sme jej ho ponúkali, vybrala si radšej školu. Myslím, že predovšetkým pre priateľov, ktorými sa chcela obklopovať. Druhý syn v poradí chodil až do konca šiesteho ročníka do bežnej školy a od siedmeho do deviateho sa vzdelával doma. Teraz navštevuje tretí ročník priemyslovky a je spokojný. Ondrej medzičasom vyrástol, je prvák na gymnáziu, teda ďalší v bežnej škole. Po ňom nasledujú dvaja chlapci a malá Mária, prváčka. Vrávia, že sú

doma radi a ja viem, že ak by chceli ísť do školy, nebudem s tým mať problém. Malá Mária sa nám narodila s odstupom piatich rokov, a tak sme sa v snahe zabezpečiť jej dostatok interakcií s kamarátkami dohodli s miestnou školou, že síce nebude na vyučovaní, no do školského klubu môže chodiť. Tak sa chodí do školy hrať a spokojnosť je na všetkých stranách.

> V čom je táto situácia teraz na Slovensku iná ako pri klasickom HS?

Dnes sa síce doma vzdelávajú všetky deti, no len zlomok z nich to tak chce. Domáce vzdelávanie je náročná cesta a je nutné vybrať si ju v úplnej slobode všetkých aktérov – dieťaťa, rodiča aj školy. V súčasnej situácii neprišlo k slobodnej voľbe. Aj v bežnom živote sa stáva, že sme okolnosťami donútení zmeniť svoje predstavy. Pre mňa bolo veľmi bolestné zistiť, že Ondej je ťažký dyslektik. No prijatie tohto zistenia nás posunulo do domáceho vzdelávania, ktoré sa stalo pre našu rodinu požehnaním. Dnes sa viacerí ocitli v situáciách, ktoré si sami nevybrali a nie je ľahké v nich vidieť dobro. Zároveň ma teší, že tí, ktorí zľahka uvažovali nad DV si ho môžu vyskúšať. Sloboda HS však oproti dnešnej situácii spočíva v tom, že k vedomostiam a zručnostiam, ktoré majú deti do skúšok zvládnuť, sa dostávajú spôsobom, aký si sami zvolíme. Pre niektorých sú to testy a učebnice, pre iných projekty, ktoré spájajú viaceré oblasti. Nikomu z nás však nepípajú SMS-ky s novými úlohami z Edupage.

> Nedalo by sa rodičom pomôcť spísaním akýchsi pravidiel, na ktoré ste rokmi prišli?

Učiť sa začíname po spoločných raňajkách, kde si porozprávame, čo koho v ten deň čaká. Bežne sa dopoludnia učíme

Foto: darchív V. Krajčovičovej

pri stole, teda nie formou pokusov či bádání. Mária v mojej prítomnosti každý deň urobí stranu až dve z pracovného zošita z matematiky, prečíta stranu rozprávkovkej knižky - aby mám to íslo rýchlejšie, ja prečítam druhú a vypracuje stranu zo slovenčiny. Keďže píše Comenia scriptom, ja jej napíšem vetu v „tajnom písme“ (spojitom písanom) a ona ho prepíše do svojho. Celé to trvá asi hodinu. V priebehu roka sa k týmto bežným činnostiam pridávajú projekty, zväčša o tom, čo sa deje okolo nás. Teraz pripravujeme projekt o spevavcoch žijúcich na našom dvore. V zásade, okrem „povinnej“ hodiny denne si zvyšný čas organizuje sama. Starší chlapci majú počas dňa internetové hodiny a slovenčinu s matematikou, ktoré robia pri mne. Nemá zmysel „odsedieť“ si internetovú hodinu, ale treba sa do nej aktívne zapájať. Na hodiny sa pripájajú v našej obývačke a namiesto slúchadiel majú zapnuté reproduktory, aby som mohla aj ja vnímať, čo sa deje. Učitelia si pripravujú hodiny tak, aby s deťmi interagovali. Chlapci si na začiatku každého polroka vypracujú akúsi tabuľku, kde vidíme, aké projekty máme kedy odovzdať.

Technicky sa vzdelávať vieme kdekoli'vek, ale spolupracovať sa nám darí najlepšie v osobnom kontakte.

> Vyštudovali ste matematiku a fyziku. Aké bolo učiť deti jazyky?

Viem si priznať, keď na niečo nemám. Jazyky naozaj nezládam, preto sme sa s manželom dohodli, že deti zapíšeme do jazykovky a ukázalo sa to ako správne riešenie. Nechcelo sa mi tomu spočiatku veriť, no oni dokázali, že i dyslektik je schopný naučiť sa angličtinu.

> Ako sa podľa Vás naše školy vyrovnávajú s novou situáciou spôsobenou koronavírusom?

Myslím, že školy robia, čo môžu. Učitelia za krátky čas zvládli oslovenie žiakov cez internet, no vidíme, že obmedziť sa na zasielanie úloh deťom, prináša len stres a nervozitu rodičom. Pomohlo by, keby školy zvládli vedenie inter-

netových hodín tak, aby deti priamo na hodine porozumeli učivu a precvičili si ho bez zaťažovania rodičov.

> Zmení sa podľa vás školstvo vplyvom tejto krízy?

Nie som veštec. Dúfam, že po kríze školy nezahodia to, čomu sa naučili. Zo skúsenosti viem, že mnoho vzdelávacích materiálov, výukových videí, testov, prezentácií, je možné ukladať do školského úložiska (napr. Moodle), kde je možné si ich následne vyhľadať. Naplniť takýto vzdelávací portál

Foto: darchív V. Krajčovičovej

vôbec nemusí byť úlohou iba učiteľov. Sami sme svedkami situácií, keď žiaci navigujú vyučujúceho pri používaní techniky. Učiteľ nemusí vedieť všetko.

> Vidíte budúcnosť vzdelávania v on-line vyučovaní a technológiách?

Budúcnosť vzdelávania vidím v slobode. Ak si niekto vyberie on-line vyučovanie a technológie, nech je mu to umožnené. Ak inému vyhovuje bežná škola, neberme ho ako spiatočníka. Páči sa mi spôsob, akým v USA získate vodičský preukaz. Idete na skúšku a ak v nej uspejete, doklad vám vystavia. Akou cestou k vedomostiam a zručnostiam prídete, je na vás. V ponuke sú autoškoly, no môžete sa učiť jazdiť s dedkom a teóriu naštudovať z internetu, volíte si sami. Myslím, že menej regulácií v našom školstve by prinieslo viac slobody a lepší výsledok. Ak zadefinujeme, čo je naším cieľom (napr. maturita), nemusíme sa pozerieť, akým spôsobom, či v akom veku sme k nemu prišli.

> Mali by brat' učitelia ohľad na to, že nie každý rodič vie svojmu dieťaťu pomôcť?

Myslím, že aj v tomto čase by učitelia mali učiť, nie sa obmedziť na zasielanie zadaní. Pri použití videokonferencie učiteľ dokáže látku vysvetliť a zároveň zistiť, naľko jej žiaci porozumeli. Alebo nahrá vysvetľujúce video a požiada deti o spätnú väzbu. Nemá zmysel zasielať úlohy, ktoré nakoniec vypracujú rodičia, nie deti.

> Povedali ste v televízii, že deti sa znova tešia do školy. Znamená to, že je normálne byť v škole?

Z vyjadrení detí v mojom okolí môžem povedať, že si už pobytu doma užili dosť. Teší ma, že im nestačí internetový kontakt, ale túžia po osobnom stretnutí s kamarátmi, pretože to je normálne. Korona podľa mňa ukazuje, že možnosť stretávania sa a kooperácie je najväčšou devízou školy, žiaľ, doteraz často nevyužitou. Technicky sa vzdelávať vieme kdekoľvek, ale spolupracovať sa nám darí najlepšie v osobnom kontakte. Či je normálne byť v škole? Normálne je vzdelávať sa a byť nablízku priateľom. Niektorí si to spoja a riešením sa stane škola. Iní si to nespoja a stane sa *homeschoolerom*. Obe riešenia vnímam ako normálne.

> Zvládne túto situáciu škola ako inštitúcia, či je práve toto prvý jasný impulz, že škola, ako ju poznáme dnes, je len skanzen?

Chcem dopriať deťom, aby chodili do školy, pretože tam zmysluplne strávia čas. Aby tam zažívali prijatie a porozumenie, aby sa mohli vydávať za spoločnými objavmi a aby tam mali učiteľov, ktorých majú radi. Škola dnes je miestom, kde vás donúti, aby ste sa učili. Miestom, kde najväčšiu radosť zažívate, keď z neho odchádzate. Dobrou správou je, že už všetci túžia po zmene – deti, rodičia i učitelia. Ak bude spúšťačom zmeny korona, tak malo zmyslel, všetko, čím sme prešli. ■

Ikigai, kaizen, shoganai

V japončine existuje prekvapujúco veľa slov, ktoré popisujú rôzne nasledovaniashodné prístupy k životu. Viac ako 40 je ich uvedených v krásnej knihe od Mari Fujimoto s názvom *Ikigai a iné japonské slová, podľa ktorých by sme mali žiť* (dostupná je iba v angličtine). Spomínam ju tu preto, že podľa viacerých uvedených slov by sa oplatilo nielen žiť, ale aj vyučovať.

Ikigai je priamo v názve knihy. Označuje sa tým to, čo je v našom živote súčasne *vášňou*, *misiou*, *povolaním* a *profesiou*. Našou *vášňou* je to, v čom sme dobrí a čo zároveň milujeme. Našou *misiou* je to, čo milujeme a čo zároveň svet potrebuje. Naším *povolaním* je to, čo svet potrebuje a z čoho dokážeme zároveň mať príjem. A našou *profesiou* je to, z čoho dokážeme mať príjem a v čom sme zároveň dobrí. *Ikigai* je to magické „niečo“ v prieniku všetkých štyroch sfér. Naše školstvo bude dokonalé, keď pre učiteľov bude práca s deťmi ich *ikigai*.

Slovo *kaizen* pozná korporátny svet už dávno. Označuje japonskú snahu o neustále postupné zdokonaľovanie. Aj vďaka nej sú japonské autá také spoľahlivé. *Kaizen* by mal byť aj základným mentálnym nastavením učiteľa: *dnes som to skúsil takto, nebolo to optimálne. V čom presne bol problém? Čo mám nabudúce urobiť inak, aby to išlo lepšie? Kodawari* je pozornosť k detailom. Kto sa prechádzal po nejakej japonskej záhrade alebo obdivoval *bonsai* či *ikebany*, vie, že japonská kultúra je detailami priam posadnutá. A to už ani nehovorím o estetike *wabi-sabi*, v rámci ktorej je velebená každá prasklinka na starej porcelánovej miske. Veľakrát som bol hosťom na vyučovacích hodinách, kde učiteľ síce mal pod kontrolou celkové dianie v triede, ale unikalo mu množstvo detailov. Prepočul dôležité otázky žiakov, nevnímal ich neverbálne reakcie, nepochopil ich poznámky, nerozumel chybám, ktoré urobili.

No a v podmienkach nášho školstva by sa učiteľom obzvlášť zišlo umenie *šoganai* – schopnosť zmieriť sa s vecami, ktoré nevieme ovplyvniť či zmeniť, a to bez negatívnych emócií či pocitov sklamaní, hnevu či viny. *Sajonara!* ■

Vladimír BURJAN

Foto: archív Indície, n. o.

Dobre, učme pre život – ale čo to znamená?

Vydarené učiteľské konferencie, o ktorých sme v DOBREJ ŠKOLE už viackrát referovali, sa svojím názvom i programom snažia spropagovať slogan „Učme pre život!“ Aby tieto slová nezostali iba prázdny heslom, bolo by dobré vyjasniť si, čo sa nimi vlastne rozumie. Tento príspevok má byť úvodným impulzom k širšej diskusii na túto tému.

K prvému slovu sloganu („učme“) mám drobnú terminologickú poznámku: činnosť, ktorú vykonáva učiteľ (vo vzťahu k žiakom), sa nazýva „vyučovanie“, a činnosť, ktorá sa odohráva na strane žiaka (prevažne v jeho mysli), sa nazýva „učenie (sa)“. Ak je teda náš slogan formulovaný z pozície učiteľov, mal by správne znieť „Vyučujme pre život!“. V hovorovej reči sa uvedené rozlíšenie niekedy nedodržiava – hovoríme že „učiteľ učí“. Je však dobré mať v pojmoch jasno, pretože ony významne ovplyvňujú naše uvažovanie o veciach. Nie je náhoda, že medzi „vyučovaním“ a „učeníím (sa)“ rozlišuje väčšina jazykov (teach/learn, unterrichten/lernen, enseigner/étudier...). Toto rozlíšenie je veľmi užitočné. Bez neho by sme napríklad nevedeli skonštatovať smutnú pravdu, že v našich triedach síce prebieha vyučovanie, často tam však nedochádza k učeniu.

Hoci slovíčko „pre“ je zdanlivo iba nepodstatnou predložkou, možno je z celého sloganu najpodstatnejšie. Poukazuje totiž na účelovosť, intencionalitu pedagogickej činnosti. Pripomína nám, že vyučovať by sme mali s istými cieľmi, „pre niečo“. A to s cieľmi jasnými, explicitne sformulovanými a patrične zdôvodnenými. Žiaľ, naše školstvo fungovalo celé desaťky rokov de facto bez cieľov. Tie oficiálne, formálne (rozvíjať socialistickú osobnosť mladých ľudí...) skoro

nik nebral vážne a iné neexistovali. A tak sme si postupne všetci zvykli na to, že školy vlastne žiadne ciele nepotrebujú, že ich existencia a ciele sú akosi samozrejme, vyplývajúce zo samotnej podstaty štátneho vzdelávacieho systému. Až súkromné a alternatívne školy vznikajúce po revolúcii začali ako prvé vytvárať a verejne prezentovať dokumenty s explicitne sformulovanými cieľmi. Pritom sa, trochu paradoxne, práve pre ne stali neraz terčom kritiky a spochybňovania. Bolo to trochu nespravodlivé, pretože väčšina štátnych

škôl vtedy žiadne jasné ciele nemala (a dodnes nemá!), čo je oveľa horšie.

Tretie slovo nášho sloganu („život“) je veľmi všeobecné a mnohoznačné. Vzdelávanie pre život preto môže mať veľmi rozmanité smerovanie, podľa toho, akú interpretáciu

zvolíme. Rád by som v ďalšom varoval pred niektorými zúženými, zjednodušenými a v konečnom dôsledku kontraproduktívnymi interpretáciami učenia pre život.

Učme pre život, ale nielen ten pracovný! Máme aj osobný život.

Hoci moderný človek trávi v práci väčšinu času, redukcia celého nášho života na svet práce je škodlivá a škola by ju rozhodne nemala podporovať. Žiaľ, čoraz viac sme svedkami

Hoci moderný človek trávi v práci väčšinu času, redukcia nášho života na svet práce je škodlivá a škola by ju nemala podporovať.

toho, že svet zamestnávateľov (vďaka svojej ekonomickej sile) vnucuje školám vlastnú agendu. Úloha školy sa tak postupne redukuje na prípravu pracovnej sily, ktorá čo najlepšie vyhovuje požiadavkám zamestnávateľov. Tento aspekt prípravy na život je nepochybne dôležitý, rozhodne by však nemal celkom vytlačiť prípravu na iné sféry života. Človek predsa nie je v živote iba zamestnancom. Je aj partnerom, rodičom, susedom, občanom, voličom, nositeľom a pokračovateľom istej kultúrnej tradície... Navyše, pokiaľ ide o svet práce, naša škola akoby automaticky predpokladá, že všetci žiaci budú zamestnancami. Ale oni sa predsa môžu rozhodnúť aj pre vlastné podnikanie. Pripravujú školy žiakov dostatočne aj na takúto životnú cestu?

Učme pre život, ale nielen ten praktický! Máme aj duchovný život.

Zdá sa, že slogan Učme pre život! sa najčastejšie interpretuje ako výzva na odklon od teoretickosti, neužitočnosti a akademizmu, ktorými náš systém vzdelávania už celé desaťročia trpí. Je vnímaný ako výzva na opustenie nepraktického teoretizovania a posilnenie užitočnosti a spätosti vzdelávacieho obsahu s realitou. Hoci takýto posun (v rozumnej miere) by nášmu školstvu nepochybne veľmi prospel, nesmieme pri-

tom zabudnúť, že človek má aj duchovný život, nielen praktický. Ak by dnes všetky školy na svete začali učiť iba veci, ktoré sú „praktické“ z hľadiska každodenného života, za 50 rokov by nikto na zemeguli nedokázal čítať egyptské hieroglyfy. A to by bola tragédia. Učiť pre život by teda nemalo znamenať učiť iba pre praktický život. Každý kultivovaný človek by predsa mal mať aj rôzne kultúrne a duchovné potreby. Napríklad všeobecná orientácia v problematike náboženstiev (bez ohľadu na osobnú konfesiu) by mala byť pre každého vzdelaného dospelého človeka samozrejmosťou. To isté platí o primeranom vzťahu k rôznym druhom umenia (aj keď iba na pasívnej úrovni). Parafrázujúc slová britského historika Georga Trevelyan: nestačí, aby školy učili žiakov čítať, musia ich aj naučiť posúdiť, čo je hodné čítania.

Učme pre život, ale nielen pre ten budúci! Žiaci žijú už aj dnes.

V poslednom čase sa často opakuje, že škola má žiakov dobre pripraviť na budúci život, rozumie sa na ich život v dospelosti. Uvedomme si však, že väčšina žiakov strávi v škole aspoň 13 rokov! To je príliš dlhá doba na to, aby sme ju zredukovali iba na „čas prípravy na dospelosť“. Školské roky sú autentickou a plnohodnotnou súčasťou nášho života – ten sa predsa nezačína maturitou! Počas školských rokov sa v živote dieťaťa či mladého človeka odohrá množstvo významných a jedinečných životných situácií. Bola by preto chyba, keby ich škola „v zápale príprav na dospelosť“ ignorovala. Škola by mala byť pomocníkom a sprievodcom súčasným životom detí. Nejedno 13-ročný žiak intenzívne prežíva generačný konflikt s rodičmi. Užitočné rady, ako ho zvládať, by žiak určite potreboval a ocenil viac, ako nejedno akademické učivo, o ktorom mu učitelia tvrdia, že ho „raz bude v živote potrebovať“.

Učme pre život, ale nie pre ten náš! Žiaci budú žiť svoj život.

Jednou z najdôležitejších profesionálnych schopností učiteľa by mala byť schopnosť odosobniť sa. (Nemá to však nič spoločné s neosobným prístupom k žiakom!) Ide o to, aby učiteľ chápal, že každý žiak je samostatná individualita a osobnosť, v mnohom odlišná od učiteľa. Žiaka čaká jeho vlastný život, ktorý bude určite iný ako učiteľov život. A to nielen preto, že svet bude technologicky vyvinutejší. Žiak vychádza z iného rodinného prostredia, budú ho formovať iné životné skúsenosti, na základe ktorých si vytvorí inú hierarchiu hodnôt a iné životné ciele. Učiteľ musí byť schopný rešpektovať, že jeho žiaci majú v mnohom iný pohľad na svet. Netvrdím, že škola má resignovať na snahu skvalitniť či kultivovať názory a postoje žiakov. Až príliš často sa však stretávam s neprimerane direktívnym prístupom učiteľov, ktorí žiakom poskytujú iba málo priestoru na vlastnú aktivitu, názory, rozhodnutia. Učme žiakov, ako majú myslieť, nie čo si majú myslieť. ■

Vladimír BURJAN

Foto: archív Indície, n. o.

Princípy tímovej práce v triede

Tímová práca patrí k dôležitým aspektom života. Jeden z najvýznamnejších expertov v tejto oblasti, John C. Maxwell, sa ňou zaoberá v podobe princípov. Mnohé z nich sa dajú aplikovať i na prostredie našich škôl.

Jeden je príliš málo na dosiahnutie veľkých výsledkov

Keď sa pozrieme do rôznych oblastí našej spoločnosti, od sveta biznisu až po výnimočné športové úspechy tímov či jednotlivcov, mnohé veľké diela boli dosiahnuté len vďaka kvalitnej tímovej práci. Samozrejme, viaceré úspešné spoločnosti či športové tímy majú medzi sebou akýchsi katalyzátorov, ktorí sú výnimočnými osobnosťami a hýbu vecami vpred. Avšak jeden by bol príliš málo na to, aby dosiahol hodnotné ciele veľkých rozmerov. Keď zadávam svojim žiakom projektové úlohy, ktoré sú závislé od tímovej spolupráce, vždy sa teším z toho, že spoločne môžu zvládnuť často i náročné zadania. Takto dokážu vytvoriť hodnotné výstupy, ktoré by zväčša nedosiahli svoj potenciál, ak by na nich žiaci pracovali individuálne.

Ciel' je dôôležitejší ako rola

Mnohé víťazné tímy majú medzi sebou hráčov, ktorí dokážu obetovať svoje profesionálne uspokojenie, osobnú slávu či individuálne štatistiky. Napriek tomu, že je to veľmi náročné, robia tak preto, lebo pre tieto tímy je cieľ dôležitejší ako osobný prospech, ktorý neprináša trvalé výsledky. V takomto prípade môžete mať výnimočných jednotlivcov, ale ak každý v tíme nerobí to, čo je pre tím najdôležitejšie, ten nedosiahne maximálny potenciál. Každý člen má zároveň v tíme dôležité miesto, ktoré ak zaujme, v tíme sa dejú dobré veci. Tento princíp sa dá široko uplatniť aj v kontexte našich škôl. Každý žiak má svoje silné stránky a ak ich učiteľ identifikuje, žiaci môžu byť veľkým prínosom pre svoju triedu. Keď na hodinách pracujeme v tímoch, často sa snažím zohľadňovať silné stránky svojich žiakov a pri tvorbe skupín pamätám na tento princíp. Vtedy je možné z každého žiaka dostať to najlepšie, čo v ňom je a ten vie byť prínosom pre svoj tím. Inak k práci pristupuje i samotný žiak, ktorý sa cíti komfortne vo svojej pozícii a hodina mu dáva zmysel.

Tím je definovaný spoločnými hodnotami a víziou

Ak chce tím dosiahnuť výsledky, potrebuje presvedčivú víziu, ktorá mu udáva smer a istotu, kam smeruje a čo je jeho cieľom. Dôležitým aspektom je tiež potreba spoločných hodnôt či pravidiel, ktoré budú v našom prípade charakterizovať triedu a tie budú žiakom dodávať vyšší zmysel vzdelávania a ich každodenného stretávania sa so spolužiakmi. Keď som sa stal pred dvomi rokmi triednym učiteľom, jednu z triednických hodín som zameral práve na nájdenie spoločnej vízie, ktorú budeme mať počas nasledujúcich rokov pred očami. Žiaci to zobrali bojovne. Túto víziu v podobe nášho spo-

ločného motta sme si napokon zvečnili nad tabuľu, aby sme ju mali pred sebou a vždy si ju pripomínali. Tento rok sme sa sústredili na hodnoty a pravidlá, ktoré považujeme za dôležité, aby sme sa nimi riadili v triede i mimo nej. Vznikla tak skupina bodov, ktoré sa snažíme uplatňovať a držať sa ich.

Investície do tímu sa postupne kumulujú

Tento princíp patrí k mojím obľúbeným, keďže v ponímaní našich škôl súvisí s úlohou nás pedagógov. Našou úlohou okrem poskytovania kvalitného vzdelávania je tiež vychovávať mladých ľudí, ktorí nám boli zverení, a na to je vhodné využívať tímy. Na tento druhý aspekt sa však niekedy zabúda. Práca s mladými ľuďmi a investícia do ich osobnostného rozvoja je jedna z najkrajších činností, ktorá sa však nedá merateľne zhodnotiť. V tomto školskom roku sa zameriavam práve na rast žiakov mojej triedy, k čomu využívam priestor i na triednických hodinách. Okrem iného sa venujeme rozvoju dôležitých životných zručností, akými sú kreativita, tímová práca či komunikácia. Stojí to veľa času, úsilia a nedeje sa to z dňa na deň, no na svojich žiakoch vnímam pokroky. Čas a úsilie, ktoré učiteľ investuje na rozvoj členov „svojho tímu“ sa totiž postupne kumulujú. ■

Viktor VERBA,
Gymnázium bl. P.P. Gojdiča, Prešov

Foto: Dáša Bartelková

Tvorivá trieda

Začínajúce učiteľ'ky: „Tvorivá trieda nás na prax pripravila lepšie ako vysoká škola.“

Tvorivá trieda je program neformálneho vzdelávania, ktorý študentom s pedagogickým zameraním ponúka nezisková organizácia Indícia. Jeho koncepcia vychádza z presvedčenia *Učíme deti – nie predmety*. Je založený na inovatívnych prístupoch k vyučovaniu a na priamom prepojení učiteľskej prípravy s praxou na partnerských školách. Pozostáva zo 72 vyučovacích hodín interaktívnych prednášok a workshopov a 30 hodín praxe založených na reflexii pozorovaného a odučeného. Účastníci absolvujú exkurzie do štyroch inovatívnych škôl a strávia čas na vyučovaní medzi deťmi. Pod vedením skúsených učiteľov vyučovanie pozorujú, reflektujú a sami si ho aj vyskúšajú. Získajú tak poznanie a skúsenosť, kde sa ako učitelia nachádzajú, kam smerujú a čo pre to potrebujú urobiť. Študenti spoznávajú skúsených lektorov z akademického prostredia, tretieho sektora, riaditeľov a učiteľov škôl. Vybraní absolventi programu majú príležitosť sa zamestnať v zapojených školách a školy zase získajú inovatívne pripravených a motivovaných učiteľov.

Čo prezradili o Tvorivej triede jej absolventky

Prečo si sa prihlásila do Tvorivej triedy?

Eva Maruniaková, absolventka Pedagogickej fakulty UKF v Nitre a učiteľka CZŠ Narnia v Banskej Bystrici:

„Popri štúdiu som cítila nedostatok podnetných a praktických informácií z niektorých oblastí. Mám veľké nadšenie pre učiteľské povolanie a chcela som sa pripraviť zodpovedne.“

Katarína Porubská, študentka Prírodovedeckej fakulty UK v Bratislave, tento rok končí štúdium a je aj učiteľkou v SZŠ Felix:

„Mala som čas navyše v poslednom ročníku školy a chcela som ho venovať príprave na budúce povolanie. Tiež som vnímala, že naň nie som dostatočne pripravená.“

Veronika Zbojová, absolventka Pedagogickej fakulty UKF v Nitre a učiteľka SZŠ Felix v Liptovskom Mikuláši

„Vždy som vyhľadávala kurzy či prednášky, ktoré boli nad rámec bežného štúdia. Keď som videla ponuku s názvom Tvorivá trieda, ihneď som začala získavať ďalšie informácie. Aj napriek dlhému rozhodovaniu byť súčasťou tohto projektu, som to nikdy neľutovala.“

Čo ťa na programe Tvorivá trieda najviac oslovilo?

E. Maruniaková: „Tvorivá trieda mi dala odpovede na mnohé náročné otázky, ktoré si budúca inovatívna učiteľka kladie. Po každom stretnutí som odchádzala s plnou hlavou mnohých informácií. Zrazu mi mnohé veci dávali zmysel a prepájala som si nadobudnuté informácie. To, čo sme preberali v teoretickej rovine som videla aj v praktickej podobe.“

K. Porubská: „Štýl výučby, ktorý mi je blízky, a ktorý je postavený na objavovaní poznatkov (konštruktivizmus, heuristický rozhovor), bádateľskom prístupe, kooperatívnom vyučovaní, resp. vyučovaní postavenom na riešení problémov a modelových situácií. Mnoho inšpiratívnych prednášok, seminárov a workshopov mi pomohlo hlbšie preniknúť do danej problematiky.“

V. Zbojová: „Mnohé osvojené teoretické veci sa mi konečne ozrejmlili a nadobudli praktický charakter a pochopenie. Kurz bol veľkým pomocníkom nielen v praxi, ale aj pri učení sa na štátne skúšky. Veľkým prínosom boli vstupné náčuvy, ktoré mi pomohli preniknúť do filozofie školy. Super bolo to, že sme spoločne najskôr poznávali školu, potom vnímali činnosť učiteľa“

Foto: Dáša Barteková

a nakoniec mali možnosť si učenie aj vyskúšať. Dôležitá bola aj spätná väzba. Tiež možnosť absolvovať prax bola pre mňa obohatením, obzvlášť v CZŠ Narnia a SZŠ Felix. Súkromná základná škola Felix v Liptovskom Mikuláši sa stala mojím pracoviskom."

Ako prispel program k zmene tvojich spôsobilostí ako učiteľky?

E. Maruniaková: „Momentálne učím prvákov. Je to veľká výzva, ktorú aj vďaka Tvorivej triede zvládam s radosťou a entuziazmom. Veľmi mi pomohla v komunikácii so žiakmi a hodnotením. Na rolu učiteľa sa teraz pozerám inak. Vďaka tomu som si so žiakmi vytvorila úprimný vzťah, ktorý nie je založený na strachu, ale na vzájomnom rešpektujúcom vzťahu.“

K. Porubská: „Pomohol mi lepšie si plánovať hodinu, lepšie pracovať so svojimi aj žiackymi emóciami, s reflexiou, hodnotením, s krátkodobými i dlhodobými cieľmi.“

V. Zbojová: „Keďže som prvý rok v praxi, poznatky získané v Tvorivej triede sa snažím zapracovať do každodenných situácií. Určite to nie je ľahké, ale som presvedčená o tom, že bez nich by táto štartovacia čiara bola oveľa náročnejšia.“

Čo nové si sa vďaka Tvorivej triede dozvedela o sebe?

E. Maruniaková: „Spoznala som ďalšie študentky, ktorým nie je ľahostajné vzdelávanie budúcej generácie. Dovtedy som mala o sebe zvláštny pocit, pretože väčšinou sa spolužiačky „na zapálenú študentku“ pozerajú s otáznikom. No tu som o sebe začala zmýšľať pozitívne.“

K. Porubská: „Zistila som, že som úplne konštruktivisticky ladená učiteľka.“

V. Zbojová: „Uvedomila som si, že správny manažment času robí divy a prináša množstvo výhod.“

V čom bola prax, ktorú si v rámci programu absolvovala pre teba prínosom?

E. Maruniaková: „Prax bola veľmi inšpiratívna a motivačná. Moje predstavy o inovatívnom vzdelávaní sa stali reálnymi. Bo-

la som vďačná, že vďaka podnetnej hospitácii som si to mohla vyskúšať. Veľmi mi pomohla následná reflexia a analýza mojich výstupov. Získala som odborné rady, tipy a povzbudenie.“

K. Porubská: „Mohla som vidieť viaceré prístupy rôznych učiteľov, ale hlavne spoznala som úžasnú učiteľku matematiky, od ktorej som sa mohla veľa naučiť, pozorovať ju na hodinách a chodiť k nej na stáž. Mohla som vidieť, ako to funguje, keď sa učí Hejného metódou.“

V. Zbojová: „Prax v každej oblasti života môže predstavovať len prínos. Možnosť zoznámiť sa s prostredím, vidieť v konkrétnych situáciách učiteľa s praxou či vyskúšať si vlastné učenie s podrobnou analýzou výstupu malo význam a bolo veľkým obohatením. Otvorenosť cvičných učiteľov, ochota odpovedať na nekonečné otázky či pochopenie a uistenie v neistotách bolo dokonalým ukončením celého programu.“

Aký prínos mala Tvorivá trieda pre teba osobne?

E. Maruniaková: „Výrazný prínos sa ukázal na štátnej skúške, kde som získané vedomosti z Tvorivej triedy do veľkej miery využila. Osobne som prekonala svoje limity a naučila som sa podnetne narábať s časom. Do kurzu som sa prihlásila s kamarátkou, s ktorou sa naše priateľstvo prehĺbilo a našli sme ďalšie „zapálené“ študentky, s ktorými sme sa spriatelili. Po roku sme stále intenzívne v kontakte. Dokonca si pomáhame a posielame nápady.“

K. Porubská: „Našla som si skvelú prácu, stretla kvalitných ľudí, našla som novú koncepciu vyučovania, získala som kopec dobrých tipov do praxe... A určite mám viac odvahy robiť veci inak.“

V. Zbojová: „Stretla som spolužiačky, ktoré sú na rovnakej vlnovej dĺžke. Uistila som sa v tom, že nie je hanbou vytŕčať z davu v škole, keď robíte niečo, čo má pre vás význam. Práve naopak, je potrebné hľadať nové spôsoby a prístupy aj vo vyučovaní a keďže bola k dispozícii takáto možnosť, som rada, že som ju využila.“ ■

Nad'a URBANOVÁ, Indícia n. o.

Ako píšem slovné hodnotenia

Skúsenosti a rady učiteľ'ky, ktorá slovne hodnotí už 17 rokov

Tento materiál vznikol s cieľom pomôcť učiteľkám a učiteľom začať hodnotiť slovne.

Aký by mal byť postup pri slovnom hodnotení?

1. Rozsah a štruktúra priebežného i súhrnného slovného hodnotenia jednotlivých vyučovacích predmetov je v právomoci učiteľa, s rešpektovaním zásad slovného hodnotenia.
2. Obsah slovného hodnotenia by mal pozitívne motivovať žiaka a súčasne by mal byť objektívny a taktný, s dôrazom na odstránenie zistených nedostatkov.
3. Slovné hodnotenie musí obsahovať konkrétne vyjadrenie toho, čo žiak v danom vyučovacom predmete zvládol a na akej úrovni. Malo by obsahovať tiež ďalší postup rozvoja žiaka so zreteľom na individuálne možnosti a schopnosti. Odporúčame využívať kritériá, vychádzajúce zo štandardov jednotlivých predmetov (štátny vzdelávací program, školský vzdelávací program), s ktorými je potrebné oboznámiť žiakov i rodičov.
4. Obsah a formu slovného hodnotenia ovplyvňuje charakter jednotlivých vyučovacích predmetov. V súlade s požiadavkami učebných osnov a vzdelávacích štandardov odporúča sa slovne hodnotiť najmä:
 - a) stupeň tvorivosti, iniciatívy a samostatnosti prejavu,
 - b) osvojenie si potrebných vedomostí, skúseností, činností a ich tvorivá aplikácia,
 - c) vzťah žiaka k predmetu a záujem oň,
 - d) rozvoj estetického vedomia, vzťah k umeniu,
 - e) všeobecná telesná zdatnosť a výkonnosť s prihliadnutím na

somatotyp žiaka, na jeho zdravotný stav a starostlivosť o vlastné zdravie,

- f) schopnosť spolupracovať s inými,
- g) schopnosť tolerovať odlišnosti iných, dosahovať kompromisy,
- h) schopnosť sebahodnotenia a hodnotenia iných,
- i) úroveň verbálnej a neverbálnej komunikácie,
- j) osobnostný rozvoj žiaka,
- k) vzťah k práci,
- l) sebaovládanie, snaha, flexibilita.

Niekoľko zásad slovného hodnotenia

V nasledujúcich riadkoch vám ponúkam niekoľko námetov, ktoré je možné používať pri formulácii textov slovného hodnotenia. Tieto výrazy nie sú záväzné, sú len inšpiratívne. Pri vytváraní vlastných formulácií by sa však malo rešpektovať niekoľko zásad:

- V hodnotení je nutné uplatňovať individuálny prístup, vyhnúť sa štandardným formuláciám a rutinným frázam, triedeniu žiakov podľa výsledkov do kategórií bez pochopenia súvislostí. Také hodnotenie nemôže postihnúť individualitu dieťaťa – stráca na vierohodnosti a je v podstate málo pravdivé.
- Záverečné hodnotenie by malo mať v zásade dve časti. Jedna by mala hodnotiť osobnostný rast žiaka (postoj k učniu, správanie pri učení, individuálne zvláštnosti, sklony, záujmy), druhá vypovedať o dosiahnutých výsledkoch.
- Hodnotenie by malo konkrétne pomenovať, čo žiak vie, čo

nevie, aké sú jeho schopnosti a ako tieto schopnosti využíva.

- Celkový duch hodnotenia by však mal byť stimulujúci; začať by sa malo teda tým, čo je na žiakovi pozitívne, čo zvládol najlepšie – kladné hodnotenie má väčší motivačný vplyv ako negatívne, podobne ako povzbudenie pri nedostatkoch.
- Hodnotenie by malo obsahovať údaj o osobnom pokroku žiaka, t. j. porovnanie napr. o tom, ako pracoval na začiatku a na konci hodnotiaceho obdobia.
- Pri slovnom hodnotení nie je vhodné používať slová z oblasti klasifikácie – výborný, veľmi dobrý, dobrý, dostatočný, nedostatočný, aby nedošlo k zámene so známkovaním.
- Nepoužívajme slovné spojenia vyjadrujúce náš názor alebo postoj – som spokojná..., som rada..., páči sa mi, keď..., mám z teba radosť..., potešil si ma..., mám ťa rada..., lebo neučíme žiaka konať správne preto, aby sa nám zapáčil.
- Nikdy neporovnávajme žiakov medzi sebou.

Pár všeobecných hodnotiacich kritérií

Predmety s prevahou teoretického zamerania:

- ucelenosť, presnosť a trvalosť osvojenia požadovaných poznatkov, faktov, pojmov, definícií, zákonitostí a vzťahov, kvalitu a rozsah získaných zručností,
- schopnosť uplatňovať osvojené poznatky a zručnosti pri riešení teoretických a praktických úloh, pri výklade a hodnotení javov a zákonitostí,
- kvalita myslenia, predovšetkým jeho logika, samostatnosť a tvorivosť,
- aktivita v prístupe k činnostiam, záujem o ne a vzťah k nim,
- presnosť, výstižnosť a odborná i jazyková správnosť ústneho a písomného prejavu,
- kvalita výsledkov činnosti,
- osvojenie metód samostatného štúdia.

Predmety s prevahou výchovného zamerania:

- tvorivosť a samostatnosť prejavu,
- osvojenie potrebných vedomostí, skúseností, činností a ich tvorivá aplikácia,
- poznanie zákonitostí daných činností a ich uplatňovanie vo vlastnej činnosti,
- kvalita prejavu,
- vzťah žiaka k činnostiam a záujem o ne,
- estetické vnímanie, prístup k umeleckému dielu a k estetike všeobecne.

Námety slovného hodnotenia k jednotlivým predmetom

Záverečné hodnotenie:

- žiak pracoval úspešne, veľmi úspešne, pomerne úspešne
- k práci pristupoval zodpovedne, cielavedome, s chuťou, s primeraným záujmom o zlepšovanie svojich výkonov...
- najviac sa mu darí, vyniká...
- bolo by dobré, potrebné, užitočné, ak by sa sústredil, zamerával na...

Slovenský jazyk a literatúra:

- gramatické a pravopisné ja vy ovláda – kvalitne, na vysokej úrovni, na primeranej úrovni, s medzerami, s menšími medzerami
- gramatické a pravopisné javy dokáže používať v praxi
- číta s porozumením
- vie vyjadriť svoj názor
- dokáže hodnotiť literárne dielo, dokáže porovnávať, odpovedať na otázky, tvoriť otázky
- rozpoznáva základné slohové postupy a štýly, vie ich používať v praxi
- v slohových prácach dokazuje svoju tvorivosť, originalitu

Cudzí jazyk:

- gramatické a pravopisné javy ovláda – kvalitne, na vysokej úrovni, na primeranej úrovni, s medzerami, s menšími medzerami
- gramatické a pravopisné javy dokáže používať v praxi
- číta, počúva s porozumením
- pravidelne si osvojuje slovnú zásobu – dokáže ju využívať pri komunikácii
- slovnú zásobu si osvojuje aj samostatne – číta, počúva, sleduje
- pohotovo reaguje

Matematika, fyzika

- matematické úlohy rieši vždy pohotovo a správne, väčšinou správne, pomerne správne, zväčša správne, úspešne, takmer bez chýb
- v matematických úlohách nezvykne mať chyby, snaží sa robiť čo najmenej chýb
- numerické príklady rieši zručne, s istotou, bez chýb
- uvažuje logicky a správne
- pracuje samostatne
- rysuje presne a čisto, esteticky

Dejepis, zemepis, prírodopis:

- vyjadruje sa terminologicky správne
- v historickom období, v zemepisnej oblasti sa orientuje, dokáže zaraďovať, hodnotiť, porovnávať, vytvárať súvislosti
- orientuje sa na časovej priamke, na mape, na slepej mape – zručne, samostatne
- orientuje sa v botanickej, biologickej, geologickej problematike, rozlišuje, zaraďuje, porovnáva
- svoje vedomosti samostatne obohacuje – sleduje náučné programy, navštevuje múzeá, výstavy
- získané poznatky dokáže kultivovane prezentovať

Výchovy:

- pracuje aktívne, rád, tvorivo, iniciatívne, samostatne, sústredene, zručne, je usilovný, dodržiava pracovné postupy
- o predmet javí záujem, má k nemu kladný vzťah (príp. hodnotíme vzťah k určitej zložke predmetu)
- aktívne sa zapája do činností
- má zmysel pre kolektív, je ohľaduplný, rešpektuje ostatných
- občas potrebuje usmernenie, povzbudenie
- nedostatok pohybového nadania nahradzuje snahou

- obratnosť, rýchlosť atď. sú jeho prednosťou
- robí veľké pokroky (v určitej disciplíne, v technike)
- reprezentuje školu

Konkrétne príklady slovného hodnotenia

Na hodinách výrazne zabral; úspešnejší však bol v písomných úlohách a úlohách, ktoré smerovali k aplikovaniu a analýze naučeného. Paradoxne, nie veľmi sa mu darilo v prípadoch, že mal vymenovať, definovať – základné fakty a vedomosti má osvojené na priemernej úrovni, dokáže ich však použiť na požadovanej úrovni. Mal by popracovať na samostatnom vyjadrovaní. Pri ústnej odpovedi sa vyjadruje nie dost presne, je nutné klásť viac pomocných otázok, tvorí krátke vety. Zlepšil sa však v pravopise. To všetko sa odzrkadlilo nielen v odpovediach na otázky literárnych dielní čítania, v slohových cvičeniach, ale aj v polročnej písomnej práci a v úvahe o Hobbitovi. Hoci bola úvaha pomerne krátka, dokázal v nej vystihnúť podstatné. Oceňujem, že po upozornení odstránil chyby. Je však potrebné popracovať na komunikácii a sebaaprezentovaní.

Celkové hodnotenie: 2

Polročný test potvrdil jeho silnú stránku – a to kreatívny prístup k jazyku. Odhalil aj slabé stránky, a to je neistota v požadovaných faktoch a pojmoch a v pravopisných pravidlách. Na jednej strane v tomto hodnotiacom období vynikal pri písaní originálnych slohových prác a postrehov, na strane druhej sa objavovalo čoraz viac pravopisných chýb. Je potrebné zlepšiť samostatnú domácu prípravu a vrátiť sa k pravidelnému čítaniu.

Celkové hodnotenie: 2

Napriek jeho nepopierateľnému záujmu a snahe, nepodarilo sa mu vždy dosiahnuť také výsledky, ako by si predstavoval. V nadobudnutých poznatkoch o prírodných pomeroch Slovenska má

malé medzery. Nedostatky sa prejavili tiež v orientácii na mape.

Celkové hodnotenie: 2

Na hodinách pracovala podľa svojich možností. Aj keď jej pracovné tempo bolo pomalšie, na hodinách bola pracovitá a snaživá. Vždy sa snažila zadané úlohy splniť. Príklady, ktoré vyžadujú pamäť, riešila pomerne úspešnejšie než príklady, pri ktorých treba dobrý logický úsudok. Pri čítaní slovných úloh mala občas menšie problémy s porozumením textu. Polročný test však odhalil isté medzery vo vedomostiach. Niektoré témy (napr. Percentá a Zlomky) ju vedeli zaskočiť. Verím, že v druhom polroku sa bude naďalej snažiť, lebo aj to je podmienka k dobrým výsledkom.

Celkové hodnotenie: 3

Oboznámil sa s rôznymi licenciami softvéru ako shareware, trial, demo. Prehľbil si vedomosti o tvorbe prezentácií a spracovaní materiálov z internetu. Na primeranej úrovni dokázal odprezentovať svoj vlastný projekt. Osvojil si prácu so súbormi a priečinkami. Pomocou internetu dokázal vyhľadávať relevantné informácie. Bez problémov spracoval informácie do textovej či prezentačnej formy. Spoznal riziká a nástrahy počítačových vírusov. Osvojil si možnosti ochrany svojich osobných údajov.

Celkové hodnotenie: absolvoval

So záujmom spoznával diela významných skladateľov. Chápal krásu a rôznorodosť ukážok hudobného umenia. Zapájal sa do rytmicko-speváckych aktivít. Vedel oceniť silu hudby a uvedomoval si jej miesto v živote človeka.

Celkové hodnotenie: absolvoval

Slovné hodnotenia vytvorené na základe metodického pokynu

Snaží sa byť tvorivý, iniciatívny, ovláda poznatky, pojmy a zákonitosti a vie ich využívať. Má osvojené kľúčové kompetencie, ktoré s miernou podporou učiteľa aplikuje pri intelektuálnych, motorických, praktických a iných činnostiach. Osvojenú slovnú zásobu dokáže používať pri komunikácii, hodnotení javov a zákonitostí samostatne a kreatívne alebo s menšími podnetmi učiteľa. Číta s porozumením, pri riešení úloh uplatňuje logiku. Občas potrebuje usmernenie a motiváciu k ďalšiemu sebazdokonaľovaniu. Jeho ústny aj písomný prejav je menej presný a výstižný.

Celkové hodnotenie: 2

Neúspešne si osvojuje poznatky a zákonitosti podľa učebných osnov. Pri riešení teoretických a praktických úloh s uplatňovaním kľúčových kompetencií sa vyskytujú nedostatky. Je nesamostatný pri využívaní poznatkov, zdržanlivý pri vyjadrovaní svojich postojov. Čítať s porozumením dokáže len s pomocou učiteľa. Jeho ústny a písomný prejav má v správnosti, presnosti a výstižnosti nedostatky. Grafický prejav je málo estetický. Často potrebuje usmernenie k svojej práci, kvalita výsledkov jeho činností je uspokojivá.

Celkové hodnotenie: 4 ■

Zuzana HERBRYCHOVÁ,
Súkromná ZŠ BellAmos, Martin

Nemôžeme ich hádzať do jedného vreca

Deti z rómskych osád neotvoria homogénny celok – preto školy potrebujú rôzne riešenia

➤ V týchto dňoch žijeme všetci online. Len málo z nás si vie predstaviť, ako by karanténa vyzerala, keby sme nemali smartfón alebo počítač. Pre učiteľov by to znamenalo znemožnenie nielen osobných kontaktov, ale aj úplné prerušenie kontaktu so žiakmi. Mnoho z nás takéto prerušenie zažilo náhle a bez varovania. Jeden deň ste v škole, na druhý deň ani nemáte kapacitu rozmýšľať nad tým, či sa vaši žiaci do konca roka stihnú doučiť vybrané slová. Zaujímame sa totiž v myšlienkach viac o to, či sú doma v bezpečí a emocionálne v poriadku, či im budú chýbať školské obеды a či im niekto vysvetlí, čo sa vlastne deje.

Situáciu začnete riešiť s možnosťami, aké sú k dispozícii. Niektorí tlačí pracovné listy a úlohy hádže deťom do schránok, iní zhŕňajú deťom mobily. A niekto nezmôže nič – podmienky sú také náročné, že cesta nie je.

A tu sa začína ukazovať, že generalizácia tejto situácie u detí zo sociálne znevýhodneného prostredia neplatí. Že riešenia v lokalitách sú často úplne kontextovo odlišné a treba nájsť správnu mieru medzi viktimizáciou detí, ale zároveň si zanechať objektívny pohľad na realitu. Pozrime sa na tri príbehy škôl, ktoré učia žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia. Líšia sa v tom, či sa nachádzajú v meste alebo na dedine, či majú žiakov mladších alebo starších. Ukazujú, že zabaliť ich do jedného balíčka nestačí.

Škola na košickom Luníku IX funguje aj v karanténe

Keď bolo zrejmé, že kríza bude dlhšia ako chrípkové prázdniny, Rado Chalupka začal pre svojich žiakov pripravovať

pracovné listy. Rado od septembra učí ôsmakov a deviatakov matematiku a informatiku na základnej škole v košickej mestskej časti Luník IX. „Snažil som sa nadviazať na opakovanie učiva, ktoré sme preberali pred zavretím školy, spraviť pracovné listy presne vo formáte, na ktorý sú už žiaci zvyknutí, navyše som okrem príkladov na samostatné počítanie spravil aj analogické vyriešené príklady, keďže som predpokladal, že so žiakmi nebudem mať bežnú interakciu.“

Zároveň sa snažil spojiť so žiakmi a komunikovať s nimi. „Dával som im spätnú väzbu, povzbudzoval ich a dával priestor na samostatné počítanie. Hovoril som si, nie je to ideálne, časovo je to veľmi náročné, pravdepodobne budem musieť znížiť náročnosť oproti tomu, čo robíme v škole, ale nejako to možno pôjde aspoň s pár žiakmi, ktorí majú online pripojenie.“

Rado však využil to, že učí na jednej z najväčších škôl na Slovensku, ktorá sa aj vďaka novému vedeniu nebojí promptne skúšať odvážne riešenia. Škola začala pripájať žiakov na školský elektronický systém EduPage. „Zrazu mám nástroj, cez ktorý môžem robiť pre žiakov aj vizuálne atraktívne, interaktívne úlohy, ktoré sa automaticky vyhodnocujú, žiaci tak majú okamžitú spätnú väzbu, môžu si úlohy skúšať opakovane, a tak sa zlepšovať aj bez mojej podpory. Ja dodatočnú podporu, samozrejme, ponúkam, ale väčšinou stačí, keď žiaka správou pochválím...“

Stále online pripojenie je však pre väčšinu žiakov na Luníku IX rovnako nedostupné ako v iných sociálne znevýhodnených prostrediach. Rado preto uvítal možnosť zapojenia sa do projektu *Teach for Slovakia* a *Komenského inštitútu*, vďaka ktorému mal možnosť požičať piatim svojim žiakom star-

šie smartfóny s internetom a špeciálnym softvérom, ktorý zamedzuje voľnému surfu po internete. Doterajšie skúsenosti s online vyučovaním sú veľmi nádejné. Rado aj jeho škola vidia prínos nových technológií nielen počas karantény, ale aj do budúcnosti, preto sa snažia nájsť riešenie ako zdigitalizovať celé ročníky, nielen jednotlivých žiakov.

Ako sa počas karantény učia žiaci v Rokycanoch a Huncovciach?

Anna Vil'chová učí v Rokycanoch, kde sa školský rok ukončil zo dňa na deň. Prvý týždeň všetci spracovávali šok. Keďže s rodičmi fungujú najviac na osobnom kontakte (všetky učiteľky bežne navštevujú rodičov v osade), telefonické kontakty nemali na všetky rodiny a aj z tých, ktoré mali, boli niektoré čísla vypnuté či nefunkčné. Jediné, čo mohli teda robiť plošne, bola distribúcia pracovných listov. Tieto listy sú však skôr o precvičovaní si učiva. Bez výkladu, neustáleho povzbudzovania a vysvetľovania sa o preberaní nového učiva sa nedá ani premýšľať. Nehovoriac o tom, že prvý stupeň je o budovaní kľúčových zručností – a ako na diaľku odkontroľujete, či sa žiačka správne naučila písať písmeno F alebo či má dobrý úchop ceruzky? Pokrok v nedohľadne, výhľady detí s redukciami učiva do budúcnosti nereálne. Už teraz ju treba robiť a v behu s osnovami sú stále pozadu.

Bude potrebné vyhýbať sa plošným opatreniam a veľmi dôrazne prihliadať na kontextuálne podmienky školy a detí.

Ani po odovzdaní dvoch mobilných telefónov z projektu sa nerovnosti nestarali. Mobily boli rozdane len do rodín, ktoré si ich vedia napojiť na wifi, pretože pokrytie v Rokycanoch je také slabé, že dátové karty nestačili. Tí z Anniných žiakov, ktorých nesprávne zaradili do špeciálnej školy a po rediagnostike boli vložené do bežného prúdu vzdelávania, musia viac dobiehať. Teraz dobiehajú ešte pomalšie. „*To, čo urobím so žiačkou, ktorá má zvládnuté čítanie, písanie a základné matematické operácie za desať minút kontrolou príkladov a usmernením, trvá pri žiakoch, ktorí vyžadujú špeciálnu pozornosť aj hodinu. Rozhovory vedú byť frustrujúce, ak si človek predstaví možnosti, ktoré mal v triede,*“ dodáva Anna. Dá sa to ale brať aj z opačného konca. Telefón umožňuje žiakom povzbudiť a dodať im nádej, že učiť sa oplatí a že učiteľia sú tu pre nich. Anna preto vyrába list za listom, volá, vysvetľuje. A v Rokycanoch myslia na riešenia budúcnosti, ktoré umožnia čo najviac zmierniť dosah tejto situácie na deti.

Pre Adrianu Zarembovú sa školský rok ukončil ešte pred jarnými prázdninami. Pre chorobu sa s deťmi nemohla dohodnúť na tom, ako budú počas karantény fungovať, nemohli si vymeniť funkčné telefónne čísla, prípadne si spoločne založiť kontá na sociálnych sieťach, kam by im mohla posilať úlohy. V osadách nemajú mobilný internet ani zďaleka všetci, ale šanca, že by sa žiaci dostali k úlohám a mohli si

zavolať alebo napísať, by sa aspoň trochu zvýšila. Štvrtáci a ich triedna učiteľka z Huncoviec ostali v tomto ťažkom období bez akéhokoľvek kontaktu. Deti, ktoré v škole potrebujú motivovať, aby poctivo pracovali, tak ostali odkázané na motiváciu zo strany často negramotných rodičov, ktorí by im aj chceli pomôcť, ale sami nevedia ako.

Adriana sa tiež zapojila do projektu zbierania mobilných telefónov pre svojich žiakov. Využiť ich však nemohla, keďže sa nenašla cesta ako ich hygienicky doručiť až k deťom. Aspoň malé svetielko nádeje ale dáva škola, ktorá sa podujala vybaviť dodávku detských časopisov pre rôzne vekové kategórie, aby si deti mohli čítať, prepisovať texty a kresliť. Škola tiež zabezpečila distribúciu pracovných listov. „*V triede mám 18 žiakov, od 10 do 14 rokov, viacerých prepadnutých, päť z nich má individuálny vzdelávací plán,*“ hovorí o svojej triede Adriana. Na škole, kde je takmer 400 žiakov, sa pracovné listy delia podľa triedy, nie podľa špecifických kritérií žiaka, ako sa to deje počas bežného vyučovania. Preto musí vytvárať také pracovné listy, ktoré nebudú príliš jednoduché pre lepších žiakov a zároveň také, ktoré bez výkladu a vysvetlenia zvládnu aj deti s poruchami učenia. Horšie ako situáciu so samotným učením vníma nemožnosť sa s deťmi spojiť, povzbudiť ich a ukázať im, že aj napriek pandémie je tu stále pre nich.

Plošné opatrenia nie sú riešením

Príbehy detí a škôl zo sociálne znevýhodneného prostredia nie sú homogénne. Nemôžeme povedať, že všetky tieto deti sa technológiám nerozumejú, nemajú ich či nevedia ich používať. Pre niektoré deti, ako tie z Luníka, otvára táto situácia nové príležitosti. Pre iné, ako tie z Rokycian či z Huncoviec, sa však nožnice ešte väčšmi roztvoria. V závislosti od polohy škôl, veku detí či záujmu a nezájmu organizácií a obcí môže táto situácia priniesť posilnenie, ale aj vylúčenie. Tým, ktorí dostanú náročnú úlohu nastaviť systém tak, aby dokázal posilniť tých, ktorým táto situácia pomohla, a zároveň neublížiť najzraniteľnejším, preto naozaj nie je čo závidieť. Bude potrebné vyhýbať sa plošným opatreniam a veľmi dôrazne prihliadať na kontextuálne podmienky školy a detí, ktoré do nej chodia. Technológie vedú výrazne pomôcť v niektorých školách, hlavne u starších detí a tých so základnými digitálnymi zručnosťami. Zároveň si musíme uvedomiť, že pre mnoho najzraniteľnejších detí, hlavne na prvom stupni, ktorým tieto zručnosti chýbajú a žijú v ťažkých podmienkach, toto nie je situácia na tri mesiace či pol roka. Je to situácia, ktorá sa s nimi bude vliecť roky. Poctivou prácou s deťmi z vylúčených komunít, ktoré čelia nezriedka viacerým prekážkam v učení, nepomôžeme iba týmto deťom, ale naučíme sa poskytovať kvalitné vzdelanie všetkým. Pracovníci štátnych inštitúcií, riaditelia, učiteľia, my všetci. Pandémia vyniesla na svetlo sveta všetky problémy a nerovnosti slovenského školstva, a my sa už nemôžeme ďalej tváriť, že tu nie sú. ■

R. CHALUPKA, A. VIL'CHOVÁ a A. ZAREMBOVÁ
Teach for Slovakia

Homeschooling v osade

Ako vyzerá vzdelávanie počas karantény v Muránskej Dlhej Lúke?

Chýbajú mi moji žiaci. Myslím na nich každý deň. Ráno, keď spolu so synom šiestakom zapíname počítač a prechádzame zadania, prezentácie s novým učivom či online testy. Myslím na nich vtedy, keď potrebuje niečo vysvetliť. Myslím na nich vtedy, keď si pripravujem veci na pečenie a v hlave si opakujem ich slová – najprv suché ingrediencie, potom všetko ostatné. Myslím na nich vždy, keď sa na internete objaví nejaký nový tip na online vzdelávanie od učiteľov z rôznych kútov Slovenska. Myslím na nich aj vtedy, keď si uvedomujem všetky vymoženosti dnešnej doby, ktoré má môj syn. Sú preňho samozrejme – elektrina, voda a internet. Izba, v ktorej má písací stôl, množstvo encyklopédií, rysovacích potrieb, pier, dokonca aj farebných. A ešte jeden veľký bonus – má mamu učiteľku, ktorá mu môže venovať toľko času, koľko je potrebné.

Myslím na mojich žiakov každý deň, lebo viem, že nič z toho doma nemajú. Každá učiteľka v našej škole nabalila žiakov množstvom pracovných listov, písaniek aj dobrých rád. No zároveň každá z nás vedela, že trvácnosť papiera s úlohami je krátka. Príklady sa raz dva vypočítajú, predpísané slová a vety napíšu... Alebo ich v nestráženej chvíli počarbe či potrhá najmladší člen rodiny. Vďaka mojim nespočetným návštevám osady veľmi dobre viem, v akých domoch žijú. Hoci sú vždy upratané, no trochu nižšie, aby ich bolo možné ľahšie vykúriť, s malým oknom – tmavé. Prevažnú časť dňa bez elektriny. Ale aj bez teplej vody, bez kanalizácie. Pochybujem, že by v nich niekto očakával internet. Encyklopédie som v nich nenašla, možno nejaké detské knihy. No každý deň tam nachádzam veľa lásky, úplne iné rodinné vzťahy, uznávanie odlišných hodnôt, tradícií. A aj dnes by som tam našla rodičov, ktorí sú doma, rovnako ako ja. No doteraz od nich nikto nechcel, aby sa stali svojim deťom učiteľmi. Nie na pár dní, ako keď sú chorí počas školského roka. Na čas neurčitý.

Pracovné listy neboli riešením

Najprv som to riešila množstvom pracovných listov zameraných hlavne na čítanie, písanie a matematiku. Mám prvákov a podobné úlohy bežne riešime v škole. Spolu s písacími potrebami a farbičkami, lebo vieme, že bez nich by to bolo zbytočné. Po týždni si úlohy vyzbierať na kontrolu by nebol dobrý nápad – minimálna šanca na spätnú väzbu pre žiaka a pre mňa minimálna výpovedná hodnota.

A preto som sa rozhodla inak. Zobrala som zo školy pracovné učebnice aj písanky, ďalšie písacie potreby a šla som za mojimi žiakmi domov. Dodržiavajúc predpísané pravidlá bezpečnosti, zašla som do každého domu. Rodičom som

vysvetlila, čo od nich bude nasledujúce dni ich dieťa potrebovať. Nech ich vypočujú a ony im vysvetlia, ako to v škole na každej hodine funguje. Ako postupujeme pri vyvodzovaní nového písmena, ako ich spájame do slabík, tie do slov a ako postupne čítame celé vety. Nech svojim deťom dôverujú, le-

bo sú to skvelé deti. Pozorné, chvilivé a vnímavé. Bez problémov zvládnu rozcvičku prstov a oboch rúk pred písaním. Ich deti sú také skvelé, že im vysvetlia, ako u nás v triede prebieha matematika. My si občas pomáhame gaštanmi, doma si

môžu kamienkami alebo fazuľkou. Prízvukovala som každému zvlášť, že odteraz je to na nich. Dala som im kontakt, na ktorom ma nájdu vždy, keď budú potrebovať moju pomoc. Stačí prezvoniť. Zavolám im späť. Mali veľa otázok. Majú strach z neznámeho. Nevedia, čo bude zajtra, o týždeň či mesiac. Snažila som sa ich upokojiť, dať im odpovede, zmierniť obavy.

Odchádzala som s myšlienkou, že v danej chvíli viac urobiť nemôžem. Do dnešného dňa som na iný spôsob vzdelávania mojich žiakov neprišla. Myslím na nich každý deň a s určitosťou viem povedať, že to majú oveľa ťažšie ako iní. A aj môj syn už dávno pochopil, že aj keď má občas pocit, že úloha je veľa, nenechal by s mojimi žiakmi ani na jeden deň. ■

Monika PODOLINSKÁ,
Základná škola, Muránska Dlhá Lúka

Po týždni si úlohy vyzbierať na kontrolu by nebol dobrý nápad.

Ako reagovať na zmeny v školstve?

Flexibilitou sa pýši vo svojom životopise množstvo ľudí. Keď však príde na zmenu, robia všetko pre to, aby sa nemuseli prispôbiť... V školstve sú pravidlá, ktoré trvajú storočia, ale aj tie, ktoré sa menia z minúty na minútu. Ak človek so zmenami počíta, môže sa vyhnúť stresu a strachu z neznámeho. A potom lepšie zvláda aj zmeny nepredvídateľné.

TIP 01

Udržujte si nastavenie na zmenu

Všetci by sme chceli, aby dobré veci boli večné a zlé, aby rýchlo pominuli. Celý svet je však zákonite meniaci sa. Kto sa s tým zmieril, vyhráva... Ak denne prijímate fakt, že žijete v dynamickom svete a tešíte sa z toho, že sa istým spôsobom mení, zmeny prijímate s oveľa väčšou ľahkosťou kedykoľvek. Nezabudnite, že svojich žiakov pripravujete na zajtrajšok, o ktorom ešte „nič“ nevieme. Možno je práve pozitívne nastavenie na zmenu jedna z najužitočnejších devíz, ktorú môžete žiakom dať.

TIP 02

Vnímajte rutinu ako dar

Rutina nám pomáha oddýchnuť si od neustáleho prispôsobovania sa a vynakladania energie na zmeny. Skúste ju vnímať viac ako dar a menej ako nárok. Ak ju neskôr budete musieť opustiť, pri „dare“ vám zostanú spomienky, pri strate „nároku“ hnev a bezmocnosť.

TIP 03

Analyzujte zmenu

Každá zmena niečo berie a niečo dáva. Ak sa zmena chystá, preskúmajte, ako veľmi konkrétne vás ovplyvní a čo budete musieť začať robiť inak. A z toho potom vyberte to, čo vás v konečnom dôsledku posunie a čo vám veci skomplikuje. Takéto rozdelenie vás môže motivovať zmenu podstúpiť s oveľa menšou dávkou hnevu. Ako dobrý príklad je prechod z písaného vysvedčenia na elektronické. V čase prechodu mali moji kolegovia oveľa viac práce, ako keď písali vysvedčenia ručne. Tí, ktorí sa naučili hneď všetky dostupné funkcie, vyriešili problém písania vysvedčení na mnohé roky dopredu. Tí, ktorí sa sťažovali a radšej „uplácali“ kolegov, aby to spravili za nich, túto tortúru a stres absolvovali ešte dlhé obdobie každého pol roka...

TIP 04

Odhadnite prognózu

Ak chcete, alebo musíte niečo meniť, skúste odhadnúť, ako sa to bude vyvíjať ďalej. Ak svojim zisteniam prispôbíte zmeny, ktoré budete musieť vykonať, nebudete musieť vykonávať následné zmeny zmien. Ako dobrý príklad môže poslúžiť online-vzdelávanie. Tí, ktorí hneď od začiatku hľadali software určený na väčšie stretnutia a počítali s dlhodobou situáciou, môžu rovnako pokračovať dodnes. Tí, ktorí sa denne s nevôľou prispôbovali pod tlakom nových a nových správ, museli už niekoľkokrát meniť seba aj svojich žiakov.

TIP 05

Obklopujte sa flexibilnými

Každá zmena trochu bolí. O kolektívnych úskaliach aj individuálnych sme sa mohli dočítať v čase „korony“ v rôznych učiteľských skupinách. Vznikli inšpiratívne skupiny, ktoré hľadajú, ako si v tejto neľahkej situácii pomôcť a snažia sa realizovať to, čo je možné a udržiajú sa aj skupiny, ktoré od prvého dňa bojujú s vládou, riaditeľmi, rodičmi, ministerstvom, spoločnosťou a najradšej by boli, keby ich niekto na čas „zakonzervoval“ a potom zobudil. Celkovú efektivitu však zatiaľ vykazujú tí, čo sa spájajú s inšpiratívnymi.

TIP 06

Racionalizujte čas

V školstve všetky veci platia len nejaký čas. Ak sa na nejaké pravidlo upínate príliš, o to viac bolí zmena. V práci učiteľa môže pomôcť zamyslenie sa nad tým, kde tú zmenu možno očakávať rýchlo a kde pomalšie. Medzi jeden z najstabilnejších bodov patrí časový úsek – školský rok. Skúste ho vnímať ako cyklus, ktorý sa začne a skončí a s ním aj veľa dôležitých vecí. Vnímajte, že každý rok prináša nových kolegov, že každý rok sa menia (o niečo dospejú) žiaci, že sa zmení rozvrh, že sa môže zmeniť legislatíva, že sa môže zmeniť učebňa atď. Je možné tvrdiť, že časté zmeny v dôle-

Máte v triede špekulantov, ktorí vás neustále bombardujú otázkami? Nasledujúce problémy by ich mohli aspoň na chvíľu zabaviť.

389 Kde sa vzali naše priezviská?

Mnohých ľudí zaujíma, ako vzniklo ich priezvisko. Niekedy môže byť problém to zistiť, inokedy je to pomerne jednoduché. Mnohé priezviská zvykli označovať typické vlastnosti ich nositeľov, vďaka ktorým ich bolo možné odlíšiť od iných ľudí s rovnakým (rodovým) menom. Ak sa napríklad v jednej dedine vyskytlo viacero Michalov, ľudia ich začali rozlišovať podľa prívlastkov: jeden bol *Chudý*, druhý *Malý*, ďalší *Krivý*, štvrtý *Vážny* a ďalší bol *Jedinák* (nemal súrodencov). Nájdite čo najviac slovenských priezvisk, ktoré mohli vzniknúť ako prívlastky charakterizujúce ich nositeľov.

sa premieňajú na iné vtáky (podobne, ako sa žubrienky menia na žaby či larvy na motýle). Charles Morton z Harvard College zasa v jednej svojej práci z roku 1694 vyslovil hypotézu, že vtáci na zimu odlietajú na Mesiac. Modernjšie teórie predpokladali, že prespia zimu podobne ako medvede. Koniec všetkým dohadom urobil až nečakaný nález bociana s prestreleným krkom, ktorý sa udial v roku 1822 v severnom Nemecku. Tento vták je dodnes vystavený v zoolologickej zbierke v Univerzity v Rostocku (pozri obr.). Zistíte, ako sa vďaka nemu vysvetlila záhada miznúcich vtákov.

391 Ako sa zmenia počty úmrtí?

Každá krajina si vedie podrobnú štatistiku úmrtí obsahujúcu počty zosnulých aj príčiny ich smrti. Ako sa zmenia tieto čísla v období pandémie koronavírusu, keď sa vo väčšine vyspelých krajín takmer zastavila ekonomika a ľudia sú nariadeniami vlád donútení dodržiavať prísnu karanténu? Je zrejme, že v porovnaní s obdobím pred rokom prudko narastie počet úmrtí na infekčné ochorenia. Ale čo iné príčiny smrti? Ktoré ešte stúpnu a ktoré naopak klesnú? Uvedte príklady. ■

390 Kam miznú v zime vtáky?

Znie to neuveriteľne, ale ešte na začiatku 19. storočia si ľudia nevedeli vysvetliť, kam vždy na zimu zmizne väčšina vtákov. Starogrécky filozof Aristoteles mal teóriu, že niektoré

dobím pred rokom prudko narastie počet úmrtí na infekčné ochorenia. Ale čo iné príčiny smrti? Ktoré ešte stúpnu a ktoré naopak klesnú? Uvedte príklady. ■

žitých veciach vzdelávaniu neprospeievajú, ale v našej pozícii to nikto z nás reálne nemôže zastaviť.

TIP 07
Obzerajte sa opatrne

Spomienkový optimizmus hladká na duši. V skutočnosti však smúti za niečím, čo už nikdy tak nebude, vo vás vyvoláva istú bezmocnosť. Pri obracaní sa späť sa sústreďte viac na hľadanie pozitívnych zmien a oceňujte sa, že ste ich podstúpili a zvládli.

TIP 08
Klopte na správne dvere

V prípade zmien sa často utiekame ku skúsenejším a informovanejším kolegom, ktorí „zaručene“ vedia, ako to treba robiť „po novom“. Rovnako často však k tomu pridávajú svoj

pocit a trochu „ohnú“ informáciu. Overujte si zmeny aj v legislatíve, možno na školeniach. Predídete tak tomu, že sa naučíte niečo zle. Informujte sa na viacerých a správnych miestach.

TIP 09
Porovnávajte opatrne

Medzi inšpiráciou a porovnávaním je istý rozdiel. Je pozitívne zisťovať ako sa so zmenami popasovali inde a hľadať príklady dobrej praxe medzi kolegami z iných škôl a regiónov. Akonáhle sa však prehupnete do závislosti a tlaku, že to tak chcete aj vy na svojom pracovisku, dostávate sa do stresu. Váš nadriadený totiž vždy bude mať škálu toho, ako to môže spraviť, širšiu. Nepridávajte si k potrebe zmeny, ktorú aj tak asi budete musieť absolvovať, ešte aj pocity nespravodlivosti, znechutenia a bezmocnosti. ■

Peter LENGYEL,
www.edusmile.sk

Sme s vami

Divadlo Jána Palárika v Trnave sa snaží vzdelávať nielen v divadle, ale aj v online priestore

Brány divadiel sú zatvorené. Umelci sa však rozhodli zostať aktívni a presunuli svoje aktivity do online priestoru. Pravidelný program s názvom **SME S VAMI** zahŕňa viaceré formáty určené špeciálne pre žiakov základných a stredných škôl a je zverejňovaný v týždňovom predstihu. Je vytvorený tak, aby oslovil všetky vekové kategórie a aspoň čiastočne suploval niektoré funkcie divadla – najmä oddychovú, zábavnú a edukačnú.

Divadelné, literárne i výtvarné vzdelávanie pre základné školy

Pre I. stupeň základných škôl prinášame každú nedeľu inscenované čítania najnovších rozprávkových kníh pod názvom Čítam, či tu. Inscenované čítanie príťažlivej novinky z oblasti súčasnej detskej literatúry, najmä od slovenských autorov, sa odohráva vždy na javisku, kde sú prítomní dvaja herci. Čítanie je snímané Mestskou televíziou Trnava, no rozprávky sú dostupné aj na YouTube kanáli divadla. Takýmto spôsobom divadlo uviedlo napríklad [rozprávku Andrej Gregušovej o veľrybe Gréte](#), Včelára Jožka od Simony Čechovej, ale aj klasické rozprávky ako Janko Hraško a Snehová kráľovná.

Pre žiakov od 1. do 7. ročníka ZŠ uverejňujeme každý štvrtok na sociálnych sieťach zábavno-vzdelávacie úlohy z našich tzv. pracovných listov k predstaveniam. Pracovné listy v našom divadle vznikajú k predstaveniam pre deti namiesto bulletinov. Rozdáваме ich školám pri návšteve predstavení Malý princ a Modrý vták. Žiaci môžu vyplňať rôzne aktivity priamo v divadelnom foyeri počas prestávky alebo po skon-

čení predstavenia. Úlohy podnecujú žiakov k hlbšej úvahe o hlavnej téme diela a jednotlivých nosných motívoch, ale zároveň poskytujú aj zaujímavé informácie o javiskových prostriedkoch, technikách, spisovateľoch a pojmoch z literatúry a drámy, ktoré sa nachádzajú v učebných osnovách. Žiaci všetkých ročníkov ZŠ si môžu vyskúšať svoje výtvarné nadanie a zručnosti vďaka kreatívnym výtvarným dielňam. Naša divadelná výtvarníčka Katarína Žgančíková vytvára pre mladšie i staršie deti fotonávody na výrobu hračiek, dekorácií aj praktických pomôcok. Návody majú rôzne úrovne obtiažnosti, no zakaždým pozostávajú z predmetov, ktoré sa bežne nachádzajú v každej domácnosti. Mladší žiaci si môžu vyrobiť napríklad líštičku z kartónu na vajíčka. Tí starší sa môžu pustiť aj do výroby vlastného bábkového divadielka. Pre II. stupeň ZŠ vznikol formát Doma je práca (DJP). Herci Braňo Mosný a Silvia Soldanová prinášajú každú stredu na sociálnych sieťach paródiu niektorej známej rozprávky, resp. diela z povinnej literatúry. Vďaka svojim vtipným a veľmi výstižným verziám známych príbehov prinášajú žiakom nielen zábavu, ale aj dôležité poučenie o občianskej zodpovednosti a dodržiavaní karanténnych opatrení.

Stredoškóľáci a maturita zo slovenčiny

Pri tvorbe programu sme nezabudli ani na stredoškóľákov. Obzvlášť sme mysleli na tých, ktorí sa musia pripravovať na maturitu zo slovenčiny. Rozhodli sme sa nadviazať na aktivity spojené s našim vzdelávacím programom [Škola \(nie\) je dráma](#). Tento program sme vyvinuli s cieľom prispieť k vzdelávaniu stredoškóľákov formou divadla, naj-

mä v oblasti literatúry, umenia a kultúry, estetiky, dejepisu a občianskej náuky. V online formáte sme sa zamerali na vybrané kapitoly z literatúry, konkrétne na drámu a divadlo od antiky až po súčasnosť. Zameriavali sme sa najmä na historické obdobia, teóriu drámy, autorov a diela, ktoré sa najčastejšie opakujú v maturitných otázkach. Tento formát môže aj po skončení karantény poslúžiť študentom a pedagógom ako atraktívny doplnok výučby. Hlavným protagonistom a tvorcom tohto programu je herec Michal Jánoš. Vo svojich približne desať minútových videách stvárňuje postavu divadelného kritika, ktorý prostredníctvom špeciálneho vynálezu privoláva hercov z rôznych historických období priamo do svojej obývačky a kladie im neľahké otázky. Študenti sa dozvedia nielen obsahy hier z povinnej literatúry, ale aj pikošky a zaujímavosti o dramatikoch a v neposlednom rade získajú predstavu o tom, ako vyzeralo v danej dobe divadlo a aká bola inscenačná prax. Michal Jánoš pozýva všetkých študentov i pedagógov na dobrodružné a zábavné túry do histórie a jeho program nájdete na YouTube kanáli divadla pod výstižným menom – DraMatúra.

Popri vzdelávaní nezabúdajme na pohyb a relax

Pedagógom a rodičom dávame do pozornosti oddychové časť programu zameranú na umelecké zážitky a relax. Na

sociálnych sieťach uverejňujeme pravidelne chvíľku poézie s vynikajúcimi hercami Vladimírom Jedľovským a Tatianou Kulíškovou. V ich podaní si môžete vypočuť najväčšie skvosty svetovej i slovenskej básnickej tvorby. Každú sobotu doobeda vysielame program Divadlo je pohyb, v ktorom profesionálna tanečnica a inštruktorka jogy Ivica Franeková prezentuje jednoduché a veľmi efektívne cvičenia na relaxáciu a posilnenie tela. Vychádza pritom zo základov jogy i súčasného performatívneho umenia. Okrem toho sa snažíme ponúknuť našu primárnu – divadelnú činnosť aspoň formou záznamov z divadelných inscenácií. Každý utorok a piatok sú sprístupnené na YouTube kanáli nové záznamy. Niekedy ide naozaj o kultové predstavenia a priam archívne kúsky. Hoci sa neocitáme v komfortnej zóne, online program je momentálne jediný spôsob, ako sa vieme svojim divákom priblížiť a spestriť im tieto náročné chvíle izolácie. Našu ponuku mienime priebežne obmieňať a dopĺňať o nové formáty. Nadalej sme tu pre vás alebo lepšie povedané – SME S VAMI! ■

Lucia Miháľová
Divadlo Jána Palárika v Trnave

RECENZIA

Digitálny svet a čítanie

Je vysoko pravdepodobné, že ste sa už zamysleli nad tým, že oproti minulosti trávite viac času pred obrazovkami mobilných telefónov, notebookov, počítačov či televízorov. Možno si viete spomenúť na to, akými čitateľmi ste boli kedysi, a možno už nepocítujete rovnakú radosť pri čítaní literárneho diela či akéhokoľvek textu. A možno ste výnimkou, no je potrebné pripomenúť, že deti dneška sú vystavené rozptyľovaniu a zaplavovaniu pozornosti podnetmi, ktoré sa nikdy nestanú súčasťou ich zásob vedomostí. Digitálne médiá nás vedú skôr k tomu, aby sme boli spotrebiteľmi prijímajúcimi široký záber informácií než k tomu, aby sme sa stávali hlbokými mysliteľmi.

O spôsobe konzumovania informácií prostredníctvom čítania napísala knihu *Čtenáři, vrať se. Mozek a čtení v digitálním světě* autorka Maryanne Wolf, ktorá pôsobí ako kognitívna neurovedkyňa a odborníčka na čítanie. K tejto téme sa dostala od lásky k čítaniu k vede, ktorá sa za čítaním ukrýva. Autorka sa dlhé roky zaoberá výskumom mozgovej aktivity pri čítaní, skúma spôsoby, akými čítanie prispieva k ľudskému vývoju a výskumne sa venuje téme formovania spôsobov digitálneho čítania. Formou listov pre čitateľa píše o špecifických zmenách vo vývoji ľudskej schopnosti čítať a v jednotlivých častiach knihy tvrdí, že digitálne zmeny nie sú dôvodom len k obavám, ale aj nadšeniu.

Knihe prídu na chuť mnohí – tí, ktorí sa zaujímajú o čítanie, čitateľskú gramotnosť, literatúru, rozvíjanie myslenia, fungovanie mozgu, digitálny svet, psychológiu aj správanie. Čitatelia sa dozvedia o mimoriadne komplexnom zapojení mozgu pri čítaní a o tom, že čítanie predstavuje schopnosť ísť nad rámec svojich pôvodných, geneticky naprogramovaných schopností. Pri čítaní knihy sa spolu s autorkou môžete zamyslieť nad spôsobmi života dobrého čitateľa a či ste náhodou postupom času ako čitatelia žijúci v digitálnom prostredí nestratili smer. Pravdepodobne objavíte množstvo „aha momentov“, počas čítania ste vedení k hlbokému čítaniu, občas možno nebudete vedieť udržať pozornosť a občas budete pri čítaní cítiť ohromnú radosť. Za dobrého čitateľa je tu označovaný človek schopný ponoriť sa do samotnej podstaty čítania, prekročiť múdrosť autora a nájsť múdrosť vlastnú... ■

Simona BORISOVÁ, Pedagogická fakulta UKF, Nitra

Život študentky v karanténe

Úvaha študentky gymnázia nad aktuálnou situáciou

Je deväť hodín ráno, ja sedím pri stole a zasnene pozerám do monitoru počítača. Romantické, však? No, ani nie. Rozmýšľam, ako sa mohol za mesiac a pol náš život tak zmeniť, školský aj rodinný. Ešte pred šiestimi týždňami by sme o takomto čase sedeli v laviciach, z oboch strán spolužiaci, vpredu tabuľa a učiteľ. Počúvali by sme, písali by sme, diskutovali by sme a občas hodili očkom na hodiny. Teraz namiesto toho sedím doma, vo vedľajšej izbe brat bubnuje futbalovou loptou. Pozerám na maličké tváre mojich spolužiakov a učiteľov na monitore počítača a počúvam inštrukcie k novej aplikácii na zadávanie úloh. Seká mi internet, vo vedľajšej záhrade vykrikujú deti a rozhlas hrá „Sklíčka“.

Doma je plno a občas dusno, veď sme tu všetci a celý deň. Najviac sa z toho teší pes. Pomocou trojčlenky som vyrátala, že koľkokrát sa znásobil čas strávený doma, toľkokrát sa znásobili konflikty s rodičmi a súrodencami.

Prázdniny? Nie!

Musím sa priznať. Keď bolo vyhlásené, že sa zavrú školy, tešila som sa. Veď kto by sa netešil, také neplánované prázdniny vždy prídu vhod. No potom prišiel druhý týždeň doma a po ňom tretí... a už mi nebolo všetko jedno. Uvedomila som si, že tu, doma, to je možno oveľa ťažšie ako v škole. Je to náročné na komunikáciu, na sebadisciplínu, na udržiavanie vzťahov.

Úplne nová situácia, nové podmienky, na ktoré sa treba

adaptovať. Náš študentský život zostal úplne na nás. Už nie je zvonček, či volanie učiteľa, ktoré by nás upozornilo na začiatok hodiny. Už nie je učiteľ, ktorý by nám pomohol vyrátať konkrétny príklad. Musíme si to vyriešiť každý sám za seba. Deň je jedna veľká, súvislá hodina, už nie je presne rozdelený na rovnako dlhé hodiny a kratšie prestávky. Prirodzene plynie z jednej hodiny do druhej. V jednej chvíli sa cez monitor rozprávaš s učiteľkou o zadaní na angličtinu a v ďalšej už vyplňaš pracovný list z chémie. A potom, ak si nestihol, znova dorábaš angličtinu.

Skúšky vzťahov

Veľká „makačka“ pre tých, ktorí si nevieme dobre zadeliť čas. Môj, už doteraz hrozný *time management* sa veľmi trápi a ja s ním. Občas sa obaja pozabudneme pri nejakom videu alebo na sociálnej sieti a potom spoločne panikárime. No ale čo už, sociálne siete sú naším jediným kontaktom zo svetom. Treba predsa zostať v obraze, nech potom nie sme mimo. Možno sa teraz i ukáže, kto je s kým naozaj kamarát. Je to skúška – koľko priateľstiev vydrží aj napriek tomu, že sa nevidiajú? Dúfam, že čo najviac, hádam sú silné. Toto je možno najväčší rozdiel oproti prázdninám, ktoré sme si všetci na začiatku predstavovali. Nemôžeme sa vídať s kamarátmi, a keď sa občas na chvíľu vidíme, tak nie je veľmi kam ísť. Vďaka tomu si teraz viac než inokedy všímam, akí sme neperfektní. Veľa mojich nedostatkov vyplávalo na povrch, keď som zodpovedná za svoje štúdium iba ja sama. Musím si

ustrážiť termíny a časy. Nie je nik, kto by mi to pripomenul. Iba ak mobil. No možno je to takto dobre – zastat' si zoči-vo-či vlastnej „neperfektnosti“. Konečne ju vidieť v plnej sile. A aj sa s ňou sám popasovať, popracovať na tom, na čom sme už dlho chceli, no nebol čas, alebo to nebolo až také nutné. Je to boj, ktorým si každý musí prejsť úplne sám.

Budúcnosť

Je to aj pozitívna skúsenosť do budúcnosti. Možno až tak, že sa oplatí napísať ju do prihlášky na vysokú. Ved' sme sa o všetko postarali sami. Je toľko vecí, z ktorých sa môžeme poučiť. Toľko vecí, kde musíme byť chtiac-nechtiac dospelšími, nepriamo úmerne s levelom dospievajúcich hormónov v nás. Môžeme sa veľa naučiť – ved' takto to bude, keď budeme na výške alebo už dospeli v práci. Skúsenosť na nezaplatenie.

No akokoľvek nespokojne zniem, vnímam aj neskutočný pocit vďaka. Som vďačná za to, že môžem tráviť viac času s rodinou. Viac času sama so sebou. Som vďačná, že sa mi darí udržiavať priateľstvá a že na mňa moji kamaráti myslia. Som vďačná, že mi moje možnosti a zázemie dovoľujú zúčastňovať sa na online hodinách a vyplňať online testy, pretože je mnoho takých, ktorí túto možnosť, žiaľ, nemajú. Som vďačná, že školy našli systém, aby sme mohli pokračovať vo vzdelávaní, napredovať a posúvať sa ďalej. Som vďačná za učiteľov, ktorí vynakladajú obrovské úsilie a kreativitu, aby pre nás vymýšľali na diaľku splniteľné úlohy. A ktorí zároveň

trénujú svoje sudoku zručnosti, aby napasovali do jedného týždňa všetky naše hodiny. Som vďačná, že je toto pre nás možnosťou spomaliť. Že nemusíme ešte viac zrýchliť, aby sme zabezpečili všetko potrebné pre našu rodinu a udržali si prácu. Som vďačná, že sa máme podarilo ukoristiť v obchode posledné droždie, s ktorým sme si mohli upiecť chlebič. A v neposlednom, no najdôležitejšom rade, som rada, že sme všetci zdraví.

Vidieť podstatné

Nuž, nie sú to prázdniny, ako som si na začiatku myslela. Rovnako, ako toto nie je len nejaká chrípka. Je to vážna vec, aj jedno, aj druhé. Ale možno to je predsa len na niečo dobré. Možno nám to aj ako ľudstvu celkovo, aj každému osobne pomôže veľa vecí si uvedomiť. Pomôže nám to spomaliť. A v niečom inom zase zrýchliť (napríklad v rátaní príkladov, to by sa mi zišlo). Pomôže nám to všimnúť si veci, ktoré sme si v našej zaneprázdnenosti nevšíмали. Pomôže nám to zamyslieť sa nad nami a nad svetom. A možno, keď sa toto všetko skončí a my vyjdeme von, tak budeme zase o kúsok lepší. A dokonca začínam mať pocit, že aj náš pes sa vtedy poteší. Aj on chce predsa mať chvíľu svoj pokoj v prázdnom byte, na ktorý bol zvyknutý. ■

Sofia Izabela ŠEVČÍKOVÁ,
Bilingválne gymnázium C. S. Lewisa, Bratislava

INŠPIRÁCIA OD UČITEĽOV

Pečenie koláča a matematika

Na domácu úlohu v rámci tvorby a prezentácie projektu som zadala deťom upiecť koláč. Keďže byť finančne gramotný je dnes životne dôležité, rozhodla som sa pečenie spestriť troškou matematiky. O tom, že sa to deťom páčilo, svedčí fakt, že prezentácie vyšperkovali grafmi a rôznymi úlohami, ktoré som im nezadala, ale jednoducho im napadli a chceli ich tam mať.

Zadanie pre 6. ročník:

- všetky ingrediencie odvážiť a ich váhu zapísať (hmotnosť rozbitých vajčiek, mlieka) – opakovanie jednotiek hmotnosti,
- všetky dané ingrediencie sčítať a vypočítať hmotnosť koláča pred pečením – opakovanie sčítania desatinných čísel,
- zapísanie časového harmonogramu prípravy koláča – opakovanie jednotiek času,
- po vychladnutí koláča vybrať náhodne 5 kúskov z koláča a odvážiť ich – vypočítať aritmetický priemer jedného kúska koláča,
- vypočítať hmotnosť celého upečeného koláča – násobenie desatinných čísel (počet kúskov koláča x priemerná hmotnosť jedného kúska),
- zistenie, kedy mal koláč väčšiu hmotnosť: pred pečením

alebo po pečení,
Posledná a najdôležitejšia úloha bola zistiť, ako koláč chutil rodinným príslušníkom.

Zadanie pre 8. ročník

- Všetky úlohy, ktoré mal 6. ročník plus uvedené úlohy:
- nájsť na internete leták ľubovoľného obchodného reťazca, vytvoriť excelovskú tabuľku a nájsť ceny všetkých použitých ingrediencií – do tabuľky zapísať názov ingrediencie, cenu za balenie a vypočítať cenu za spotrebované množstvo do koláča,
 - vypočítať cenu celého koláča, vypočítať cenu jedného kúska koláča,
 - odhadnúť približnú spotrebu energie minútej príprave a pečenia koláča,
 - ohodnotiť cenu svojej práce pri pečení koláča, vypočítať za koľko by predávali jeden kus a aký by bol ich zisk,
 - nájsť na internete v ponuke cukrárni podobný produkt a zistiť za akú cenu sa predáva, porovnať gramáž daného výrobku s vlastným výrobkom,
 - úvahou zistiť, či je finančne primerané piecť tento koláč častejšie, alebo len pri výnimočných príležitostiach. ■

Marcela PADYŠÁKOVÁ,
ZŠ, Korňa

Učenie na diaľku II.

Nielen online zaujímavé aktivity na dejepis a slovenský jazyk či iné predmety

➤ Zmysluplné online vzdelávacie aktivity umožňujú *individualizáciu* podľa záujmov žiakov, napr. tým, že žiaci dostanú zoznam tém a môžu si vybrať, ktorá im je najbližšia. Takisto je vítaný *synergický efekt*, teda aby mala prínos pre rozvoj žiaka či spolužiakov, prípadne aj pre učiteľa.

Historické dokumenty

Cieľom aktivity je, aby si žiaci pozreli (najmenej) jeden dokument a spracovali o ňom krátky záznam. Výhodou dokumentu je, že je pripravený profesionálmi, učivo vysvetľuje iným štýlom a trochu v inom kontextom, čo stimuluje pozornosť a myslenie. Obsahuje pútavé dobové zábery, čo je veľmi dôležitá pridaná hodnota pri učení dejepisu. Tým, že žiaci vidia dobové oblečenie, techniku, spôsob života, počujú konkrétne ľudské mikropříbehy, lepšie dokážu pochopiť „ducha doby“ a efektívne sa realizuje aj emocionálna zložka učenia. Kritériá spracovania záznamu o dokumente som nastavil tak, aby mal učiteľ prehľad, čo a prečo žiaka zaujalo. Zároveň som chcel, aby aj ostatní spolužiaci dostali tip na niečo zaujímavé a mali predstavu, o čom dokument je a koľko času naň budú potrebovať. Na základnej škole sa dá pracovať s kratšími videami do 20 minút, maturanti s prehľadom zvládnu 40 minút a viac.

Záznam má dve základné časti – informačnú a hodnotiacu. Informačná časť obsahuje základné identifikačné údaje:

meno žiaka, názov dokumentu, dĺžka trvania, zdroj, učivo a téma, ku ktorej dokument patrí, aspoň 7 kľúčových slov z obsahu.

V hodnotiacej časti má žiak v minimálne v 5 – 6 vetách popísať vlastnými slovami, prečo si dokument vybral, čo ho najviac zaujalo a prečo. Táto časť okrem priestoru na reflexiu žiaka slúži aj ako recenzia a na vzbudenie záujmu u ďalších potenciálnych záujemcov.

Pokyny v zadaní som doplnil aj o odporúčania, ako pracovať – vyhľadávať na internete pomocou kľúčových pojmov, orientovať sa aj na české zdroje, napísať vlastný názor a vyhýbať sa všeobecným frázam, vyjadrovať sa čo najkonkrétnejšie. Takisto treba upozorniť, že medzi historické dokumenty nepatria hrané filmy, hoci opisujú skutočné udalosti, pretože často obsahujú istú mieru autorskej licencie. Učiteľ môže uviesť príklady konkrétnych dokumentov ako inšpiráciu.

Zdroje: Výborným „ložiskom“ dokumentov je napr. [archív Českej televízie](#) alebo jej oddelenie „[pro učitele](#)“, v ktorom sú okrem dejepisu aj geografia, prírodoveda, finančná gramotnosť a pod. [Archív Slovenskej televízie](#) je, bohužiaľ, oveľa skromnejší a menej prehľadný. Ďalším „nekonečným“ zdrojom je [YouTube](#), kde často nájdete aj materiály, ktoré v archíve českej alebo slovenskej televízie nejde prehrať. Stačí zadať názov dokumentu alebo konkrétnej časti série.

Konkrétne tipy:

Mor – aktuálna téma, náhoda v stredovek

Deti 50. let – ČSR, komunizmus, politické procesy a ich dopad na rodinných príslušníkov odsúdených, cca 20-25 min.

Fetiše socializmu – ČSR, komunizmus, každodenný život, životný štýl, cca 25 min.

Rudí prezidenti – ČSR, komunizmus, na pozadí osudov prezidentov umožňuje opakovať učivo 1948-1989, dá sa nájsť na YouTube

Abeceda komunistických zločinů – ČSR, komunizmus, pojmy ako kulak, normalizácia, charta, disident, cenzúra, cca 12 min.

Prínos pre žiaka:

- aktívne počúvanie a kritické myslenie: vyberá kľúčové pojmy
- upevnenie a rozšírenie učiva, témy, ktorá ho zaujala a chce vedieť viac
- formovanie sebazodpovednosti: môže si pozrieť prvé, čo mu príde „pod ruku“ alebo si dá trochu námahy a vyberie si naozaj niečo kvalitné
- tipy na množstvo zaujímavých materiálov
- rozvoj komunikačných zručností: stručne no výstižne definovať vlastný názor

Prínos pre učiteľa:

- zaujímavé tipy na rozšírenie vlastných obzorov
- databáza materiálu pre budúce ročníky žiakov
- lepšie spozná záujmy svojich žiakov a ich myslenie

Občas som bol prekvapený, aké skvelé veci dokázali žiaci nájsť a ako zaujímavo definovali, čím im dokument obohatil.

Hirošima – počátek atomového věku

Dĺžka trvania: 44:11

<https://www.youtube.com/watch?v=wytHPQzY37c>

Aj v dnešnej dobe sme brali všetko ako samozrejmosť, kým nás nezavreli ako márnivé zvieraťá do kliebok, čím sme stratili slobodu, nehovoriac o ľudskom kontakte alebo teplom pociť, ktorý sa nám rozleje v srdci vždy, keď vidíme na niekoho tvári úsmev, dnes však už len cez rúško. Vždy po dopozieraní takýchto filmov ďakujem za to, čo mám a uvedomím si, že vlastne nič viac nepotrebujem. Všetky veci, ktoré berieme ako zabehnutú rutinu, nám veľmi chýbajú až vtedy, keď ich stratíme a toto je vec, ktorú si uvedomujeme veľmi málo, pretože sme sa narodili pod šťastnou hviezdou.

Skryté zločiny osmašesátého

Dĺžka trvania: 57:08

<https://www.youtube.com/watch?v=hoy65yZnCfs>

Rozhodne by som odporúčala si tento dokument pozrieť, pretože práve na týchto osobných výpovediach, ktoré podľa mňa chytia za srdce každého súcitného diváka, si najlepšie uvedomíme páchanú ohavnosť a utrpenie občanov ČSR počas okupácie 1968. Nie je to ako čítanie nejakých (často nudných a nezmyselných) poučiek.

Cechové remeslá na Slovensku

Dĺžka trvania: 20:29 min

<https://www.youtube.com/watch?v=rJQJWyo704>

Možno si nejaký človek povie „čo je to za nudnú tému, cechy?“ Čo sa dá o takých cechoch tak dlho rozprávať? A práve taký človek si musí tento dokument pozrieť. Bolo tu spomenutých veľa zaujímavostí, ako napríklad, koľko rokov trvalo učenie a vandrovná v jednotlivých cechoch, alebo aká dôležitá bola pre cechy. Čo bola cechová truhlica a kto ju musel vyrobiť. V dokumente boli krásne rozpísané jednotlivé remeslá, rozobrané celkom podrobne. Veľmi ma zaujalo delenie pekárov na bielych a čiernych. Alebo, že predražovanie mäsa či výroba pakľúčov sa kruto trestali. Najväčším mojim zistením bolo však to, že existujú remeslá, ako napríklad šnúrkari, gombičkári, modrotlačiar, puškári či ru-kavičkári.

Obrátená písomka

Ako učivo zopakovať a poznatky upevniť? Použiť sa dá obrátená písomka. Jej podstatou je, že žiak sa mení na učiteľa a vytvára test, pravopisné cvičenie, tajničku a pod. V jazykovom cvičení treba definovať počet viet/spojení, minimálny povinný počet pravopisných javov (čiarky, veľké/malé písmená, vybrané slová atď.). Alebo definujete množstvo a typy úloh (napr. vytvorte 10 úloh na tému studená vojna, pričom 3 úlohy budú na doplnenie údajov, 3 s možnosťou výberu správnej odpovede, 3 na chronologické usporiadanie udalostí a jedna na vytvorenie dvojíc).

Vypracované zadanie by malo obsahovať nielen test, ale aj kľúč správnych odpovedí.

Môžete upozorniť, že fantázii sa medze nekladú. Ja som napr. dostal jazykové cvičenie v podobe básničky, listu kamarátke o prežívaní karantény a pod.

Takisto môžete do pokynov pridať príklady vzorových úloh alebo odkazy na ne, príp. ďalšie pomôcky, napr. [pravidlá pravopisu](#).

Písomka, test, cvičenie... nemusí byť len jednoduchej textovej podobe, ale aj v digitálnej, ktorá umožňuje prvok súťaživosti či lepšiu prácu s obrazovým materiálom. Zaujímavým nástrojom je [Kahoot](#), [Quizziz](#) alebo [Hot Potatoes](#).

Prínos pre žiaka:

- upevnenie učiva
- rozvoj tvorivosti tvorbou úloh
- presnosť vyjadrovania: učí sa definovať otázky, aby boli čo najpresnejšie
- možnosť vidieť učenie a skúšanie „z druhého brehu“, z pohľadu vyučujúceho

Prínos pre učiteľa:

- zistí, s ktorými vecami majú žiaci najväčšie problémy: ak postaví takto zadanie
- databáza zaujímavých úloh vytvorených žiakmi a teda s ich jazykom a pohľadom na učivo ■

Jozef ŠUJAK,
Gymnázium, Považská Bystrica

Podpora pre učiteľov občianky a etiky

Námety nielen na online vyučovacie hodiny občianskej náuky, etiky či triednickej hodiny

➤ Napriek opakovanému dôkazu z krajín s lepšie fungujúcim školstvom, že na to, aby škola prosperovala, je kľúčové celoškolské hodnotové vzdelávanie postavené nadpredmetovo, naši občiankari či etikárky často zápasia s nedostatkom časových kapacít na vlastný predmet plný zložitých tém, ktoré prinášajú emócie a nestačí ich memorovať. Zažívajú marginalizáciu svojich predmetov ako tých „menej dôležitých“ či nepochopenie, že prechod z frontálnej na interaktívnu formu výuky vyžaduje vzdelávacu a koučovú podporu pre samotného učiteľa.

Ponúkame pomocnú ruku nielen počas karantény

Nadácia Zastavme korupciu pred pár rokmi v spolupráci so Štátnym pedagogickým ústavom vytvorila Námety na vyučovanie pre základné a stredné školy k témam korupcie a férovosti. V súčasnosti prerábame naše osnovy vyučovacích hodín pre účely online vzdelávania a postupne ich publikujeme.

Každý týždeň na našej [webstránke](#) zverejňujeme novú prípravu na dištančnú hodinu, použiteľnú pre občiansku náuku, etiku či triednickú hodinu. Témami sú napríklad: Trieda ako malá spoločnosť, Spoločná pokladnica a moja vlastná

peňaženka, Verejný a súkromný záujem: aký je v tom rozdiel? alebo Korupcia: čo to slovo vlastne znamená? Vieme, že nie všetci učelia a učiteľky sa momentálne tešia luxusu možnosti spoločného konferenčného hovoru s celou triedou. Preto vždy pripravujeme dve alternatívy vedenia hodiny – buď cez spoločný videohovor, alebo cez sériu krátkych úloh pre žiaka vymieňaných v rámci komunikácie emailom/ prípadne cez inú komunikačnú platformu.

Ponúkame tiež online poradenstvo. Ak ste učiteľ či učiteľka občianskej výchovy, etiky či triedny učiteľ a pomohla by vám konzultácia o sťaženej komunikácii so skupinou alebo o tom, ako riešiť konflikty v novej situácii, napíšte nám na vocenasova@zastavmekorupciu.sk.

A ešte jedna ponuka. Vnímame, že učiteľom, ktorí učia prostredníctvom videokonferencií, sa za behu pred očami odkrývajú nové, často nečakané situácie, ktoré kontakt cez obrazovku prináša: viac priestoru pre prevzatie zodpovednosti za vlastné správanie zo strany študentov ale aj viac možností podvádzať. Preto dávame do pozornosti náš webinár pre stredoškolských študentov Ako ostať fér v čase korony, s ktorým radi virtuálne prideme na niektorú z vašich hodín občianskej náuky, etiky či triednickej hodiny.

Zrejme nie všetko, čo ponúkame, presne sadne na vašu

špecifickú situáciu či triedu. Ale možno sadne aspoň niečo, čo vám uľahčí vašu každodennú misiu. Pre vytvorenie predstavy prikladáme výňatok jedného z našich námetov na vyučovanie.

Trieda ako malá spoločnosť

Cieľ: *Viesť žiakov a žiačky k tomu, aby uvažovali najskôr o tom, aké hodnoty uznáva každý z nich, a na akých hodnotách sa vedľa dohodnúť ako trieda. Následne vytvoria triednu ústavu a potom diskutujú o tom, ktoré z týchto hodnôt sú aj hodnotami krajiny, v ktorej žijú, pretavenými do zákonov a ústavy SR.*

Predmet: občianska náuka, etická výchova, triednicke hodiny

Vek: 12 – 18 rokov

V dištančnom vzdelávaní môže byť toto cvičenie realizované buď v celku (45 – 90 minút), ak máte možnosť pracovať s menšou triedou formou spoločného videohovoru, alebo v menších častiach, po jednotlivých písomných zadaniach vymieňaných napríklad emailom.

V tomto cvičení sú 4 na seba nadväzujúce písomné zadania. Písomné vypracovanie môže byť niekedy nahradené hlasovým záznamom, obrazovým spracovaním alebo videom.

EVOKÁCIA

Diskusia vedená učiteľom či učiteľkou na tému, čo je čestné a čo nie, kedy sme zažili férové a kedy neférové správanie.

Možnosť A:

Volná diskusia v spoločnom videohovore.

Možnosť B:

Každý žiak zašle v príprave pred hodinou krátku odpoveď e-mailom na nasledujúce otázky:

Kedy si poslednýkrát zažil/a férové správanie?

Kedy si poslednýkrát videl/a neférové správanie?

„Každý z nás už niekedy v živote nekonal celkom fér.“ Súhlasíš, či nesúhlasíš s týmto výrokom? Ak súhlasíš a chceš, napíš, ako si to zažil/a ty?

Kedy si sa naposledy zachoval/a fér?

POSTUP

1. Žiaci vytvoria dvojice. Urobia jeden s druhým rozhovor s otázkami:

Poznáš statočného človeka?

Podľa čoho si rozpoznal, že je statočný a čestný?

Ktoré hodnoty tento človek uznáva?

Možnosť A:

Volná diskusia vo väčšej skupine na spoločnom videohovore.

Možnosť B:

Nájdite blízkeho človeka (rodič, kamarátka) a urobte s ním osobný alebo telefonický rozhovor. Odpovede zapisujte a pošlite učiteľke, učiteľovi.

Poznáš statočného človeka?

Podľa čoho si rozpoznal, že je statočný a čestný?

Ktoré hodnoty tento človek uznáva?

2. Učiteľ zapíše/prekopíruje všetky hodnoty, ktoré boli spomenuté do spoločného dokumentu.

Možnosť A:

Diskusia vo väčšej skupine na spoločnom videohovore. Učiteľ číta každú hodnotu a každý sa sám za seba vyjadrí, ako je preňho dôležitá na bodovej škále od 1 do 5.

Možnosť B:

Každý dostane dokument a označí každú hodnotu na bodovej škále od 1 do 5.

3. Učiteľ vyhodnotí poradie hodnôt a zo siedmich hodnôt, ktoré dostali najviac hlasov vytvorí „základ pre triednu ústavu“. Nasleduje zadanie pre triedu:

Prečítaj si týchto 7 hodnôt. Je to základ pre našu triednu ústavu. Ku každej z hodnôt napíš, aké pravidlo z nej podľa teba vyplýva.

Pomôcka:

Hodnota je niečo, v čo vnútorne verím (ja sám, sama alebo skupina či spoločnosť). Z hodnôt, ktorým veríme, vznikajú pravidlá - návody ako sa správať medzi ľuďmi na svete.

4. Nadväzujúca aktivita:

Každý nakreslí, odfotí a mailom pošle všetkým v triede svoj návrh erbu triedy, ktorý bude ilustrovať ústavu férového správania triedy.

UVEDOMENIE

Diskusia vedená učiteľom či učiteľkou, alebo písomné zadanie na tému, ktoré z hodnôt, o ktorých hovorili v rámci triedy, by boli fajn aj pre férovú spoločnosť v ich obci, meste či krajine. ■

Zuzana VASIČÁKOVÁ OČENÁŠOVÁ,
Zastavme korupciu

Zmena dohodnutých pracovných podmienok

§§ *Zamestnávateľ chce zmeniť dohodnutý druh práce pedagogického zamestnanca v zaradení učiteľa na funkciu zástupcu riaditeľa školy. Akým spôsobom je možné uvedenú zmenu dohodnúť tak, aby po skončení výkonu funkcie zvoleného riaditeľa školy mohol zamestnanec ďalej vykonávať funkciu učiteľa?*

Podľa ustanovenia § 42 ods. 1 zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákonník práce“), ktorý sa v rámci jeho subsidiárnej pôsobnosti vzťahuje aj na pracovnoprávne vzťahy zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme, pracovný pomer sa zakladá písomnou pracovnou zmluvou medzi zamestnávateľom a zamestnancom, ak tento zákon neustanovuje inak.

Jednou z podstatných (obligatórnych) náležitostí pracovnej zmluvy uvedených v § 43 ods. 1 Zákonníka práce, bez ktorých by nemohlo dôjsť k jej platnému uzavretiu, je dohoda o druhu práce, na ktorý sa zamestnanec prijíma, a jeho stručná charakteristika.

Z ustanovenia § 54 Zákonníka práce vyplýva, že pracovné podmienky dohodnuté v pracovnej zmluve je možné zmeniť len vzájomnou písomnou dohodou jeho účastníkov, pričom v priebehu pracovného pomeru môžu byť zmenené všetky alebo aj len niektoré pôvodne dohodnuté pracovné podmienky (napr. druh práce, miesto výkonu práce, mzdové podmienky, doba trvania pracovného pomeru a pod.). Bez ohľadu na to, či je pracovný pomer dohodnutý na dobu určitú alebo na dobu neurčitú, môže byť zmena pracovných podmienok dohodnutá bez časového obmedzenia alebo s časovým obmedzením. Ak je zmena dohodnutá bez časového obmedzenia, možno zmenené pracovné podmienky opäť zmeniť len ďalšou dohodou o zmene pracovných podmienok. Ak je zmena časovo obmedzená, jej účinnosť skončí uplynutím času, na ktorý bola dohodnutá a pracovné podmienky sa budú ďalej spravovať pôvodne dohodnutým obsahom pracovnej zmluvy. Dohodnutie zmeny pracovnej zmluvy, napr. zmeny druhu práce, len na časovo obmedzenú (prechodnú) dobu nemá žiadny vplyv na dohodnutú dobu trvania pracovného pomeru.

Ak sa účastníci pracovného pomeru písomne dohodnú na dočasnej zmene obsahu pracovnej zmluvy, uplynutím dohodnutej doby jej účinnosti sa automaticky obnovuje pôvodne dohodnuté znenie pracovnej zmluvy, teda znenie pôvodne dohodnutých pracovných podmienok (napr. druhu práce, miesta výkonu práce a pod.). Riešením situácie uvedenej v zadaní otázky je uzavretie písomnej dohody o zmene pracovnej zmluvy so zamestnancom – učiteľom, na základe ktorej sa dohodnutý druh práce učiteľ zmení na výkon funkcie zástupcu riaditeľa školy s uvedením, že táto zmena sa dojednáva na dobu od konkrétne uvedeného dňa (napr. od 1. 9. 2020) do ukončenia výkonu funkcie riaditeľa školy menovite uvedeného zamestnanca. Moment ukončenia výkonu funkcie zástupcu teda nastane udalosťou, t. j. skončením výkonu funkcie riaditeľa. V tom prípade sa zástupcovi riaditeľa školy obnoví jeho pôvodne dohodnutý druh práce učiteľ odo dňa nasledujúceho po dni, ktorým dôjde k ukončeniu výkonu funkcie riaditeľa školy menovite uvedeného zamestnanca. ■

Obsah tejto rubriky vzniká v spolupráci s firmou **Poradca podnikateľa** a portálom **www.vssr.sk**.

Vydavateľský & vzdelávací dom **PP**® Poradca podnikateľa

Edu.ceskatelivize.cz

V dobe učenia sa na diaľku badať zvýšený záujem o edukačné videá. Vyhľadať ich na internete v dostatočnej kvalite a v jazyku, ktorý by bol pre žiakov zrozumiteľný, môže byť celkom tvrdý oriešok. Aj preto prichádza Česká televízia s [projektom ČT edu](#). Na jeho stránke je dostupných viac ako 3 000 krátkych videí, ktoré sú vyberané učiteľmi a odborníkmi na vzdelávanie. Veľkou výhodou ČT edu je rýchlosť a jednoduchosť vyhľadávania videí k požadovaným témam pomocou zabudovaných filtrov a kategorizácie obsahu do predmetov. Autori projektu neostali len pri výbere videí, ale pre učiteľov, rodičov a žiakov [ponúkajú aj konkrétne tipy, ako s videami pracovať](#). Pod tipmi k videám nájdete na stiahnutie aj všeobecný pracovný list na samostatnú prácu žiaka. Vybrané videá sú pridávané aj do tematických kolekcí, ako je napríklad [balíček ku Dňu Zeme](#).

Akadémie vied pre školákov

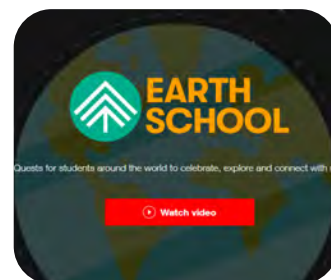
Pomoc pri učení ponúkajú aj vedci z akadémií vied. [NEZ-kreslená veda](#) je dlhodobý vzdelávací cyklus českej Akadémie vied. Krátke animované videá tematicky zamerané na vedu a poznanie približujú zaujímavé javy najmä z prírodných vied. Videá sú profesionálne spracované, nechýba im vtip a pohodlne nahradia výklad učiteľa. Slovenská akadémia vied začala s tvorbou videí pod názvom [SAV vzdeláva žiakov](#). Nedosahujú profesionálnu úroveň českých videí, ale môžu sa hodiť. Zaujímavé slovenské YouTube kanály so vzdelávacím obsahom nájdete zas opísané [v tomto článku](#).

Earth School

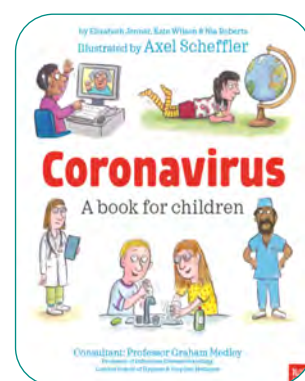
Výborným zdrojom náučných videí je aj [projekt Earth School](#) zameraný na rozvoj environmentálneho povedomia detí a mládeže. Vznikol v spolupráci viacerých organizácií, ktoré vytvorili unikátny výučbový program zložený z 30 výziev v priebehu 30 dní počas šiestich týždňov. Každá výzva pozostáva z krátkeho animovaného videa a vedomostného kvízu. Ku každej výzve je otvorená diskusia, do ktorej sa môžu žiaci zapojiť a komunikovať s rovesníkmi zo sveta. Témy, ktoré Earth School zastrešuje sú rôznorodé, prvý týždeň bol zameraný na našu osobnú spotrebu a jej dosah na spoločnosť a životné prostredie. Jedinou nevýhodou Earth School je angličtina (videá sú však dostupné vo viacerých jazykoch), čo môže byť prekážkou, aby sa do programu zapojili

viacerí žiaci. Je však možné pretaviť do to výhody a situáciu využiť na rozvíjanie medzipredmetových vzťahov medzi prírodovednými, spoločenskovednými predmetmi a anglickým jazykom.

Koronavírus: kniha pre deti

V rámci angličtiny môžete využiť aj knihu, ktorá vznikla takmer na počkanie. [Coronavirus: A book for children](#) je krátkou, bohato ilustrovanou knižkou, ktorá deťom približuje problematiku koronavírusu, dôležitosť hygieny, dodržiavania bezpečnej vzdialenosti a pod. Deťom zároveň pomáha preniesť sa cez náročné obdobie. Na knihe spolupracovali psychológovia a nezameniteľnú podobu jej vtlačil svetoznámy ilustrátor Axel Scheffler, ktorého práca môžete poznať z kníh ako sú Gruffalo, Všetci letia na metle, Pán Vetvík alebo Slimáček a veľryba. Kniha je voľne stiahnuteľná vo formáte pdf.

Vymaľujte si Košický kraj

Majú vaše deti radi vyfarbovanie maľovaniek? Skúste to s pekne spracovanou mapou pamiatok a atrakcií Košického kraja. Mapa je graficky zaujímavá a zároveň dostatočne veľká – zložíte ju zo šiestich papierov A4. K mape sú dostupné aj papierové postavičky, s ktorými môžu deti po kraji cestovať. Všetko to spolu nájdete na stránke [kosiceregion.sk](#). ■

Peter FARÁRIK
www.lepsiageografia.sk

Offline lúčenie

Marián KIČINKO

Keď Robinson stroskotal na opustenom ostrove, mal aspoň Piatka. Pre mňa sa piatok stal prekvapivo nenávideným dňom. V piatok sa nič nekončí, žiaci posielajú materiály naďalej, siahodlho vysvetľujem, čo som v škole vysvetlil raz, teraz vysvetľujem aspoň štyrikrát a nakoniec mi zavolá aj rodič a vysvetľujem to aj jemu. Do učiteľských online skupín som prestal chodiť, aby som si uchoval duševné zdravie, lebo pri toľkých šikovných kolegoch, ktorí to hravo zvládajú, starajú sa o celú rodinu a po večeroch píšú so žiakmi vlastné pokračovanie Harryho Pottera, sa cítim ako vypoužívaná špongia zo starých kriedových čias.

A každý deň desivé správy. Na koronu nám umrela maturita a nikto ju do štatistík nezapísal. Je pravda, že chronických chorôb mala veľa, no aj tak to bolo dosť nečakané úmrtie. Deti sa od mala boja bubákov, potom nasleduje monitor a tie deti, ktoré majú občianky, strašime maturitou. Čím budeme strašiť teraz? „Nemajte strach, maturita je istota, bude. Je to predsa skúška dospelosti, tí na ministerstve vás nenechajú navždy uzatvorených v detstve,“ vysvetľoval som oduševnene žiakom, ktorí strácali kontakt s realitou a odmietali plniť úlohy zadávané na Edupage. Po tejto desivej správe si už nie som istý ničím. Nie je náhodou Zem plochá školská doska? Neprídu odrazu ľudia po troch mesiacoch bez školy na to, že na tých deťoch to nezanechalo žiadne následky a že na plochú Zem sa nezmiera? Neuvedomia si tí uvedomelí rodičia, ktorí sa s deťmi poctivo učia, aké zbytočnosti učíme a na akých formalitách je postavený náš školský svet? Nezačnú sa viesť debaty o tom, nakoľko je škola potrebná? Nebudú učiteľia ďalšie obete koronavírusu a prídu o prácu? Ak by som takého kacírskoe slová povedal v zborovni, okamžite by ma občianka uzemnila tvrdením, že práve teraz, keď rodičia majú svoje deti na krku, si uvedomia hodnotu učiteľa už len v tom, že ich ratolesti na pol dňa odstráni z domu a oni si budú môcť vydýchnuť. A ako bonus by mi pridala radu, že ak spravím úlohy natoľko

náročné, že ich nezvládne ani rodič s vysokoškolským vzdelaním, dostanem ho do stavu, že váha učiteľa sa znásobí. Ved' tie úlohy, ktoré po nociach píšú rodičia spoločne s deťmi, ja môžem šmahom ruky ohodnotiť štvorkou a udupať i to najmenšie sebavedomie rodiča s vysokoškolským titulom. Teraz však nie som v školskej zborovni a necítim jej silu. Cítim sa presne opačne. Neisto. Už len preklikávanie zákutiami Edupage ma naplňa obavami. Dobré som to odoslal? Ozaj to takto uvidia žiaci? Čo s tými, ktorí nereagujú na nič, žijú ešte alebo ich úplne pohltilo online hranie?

Uprostred týchto úvah som si uvedomil, že s mojou triedou sa už naozaj neuvidím. Keď spokojne odchádzali na dva týždne domov a ja som im dohovárať, aby sa učili na maturity, boli to naše posledné strávené chvíle. Nebude žiadne pobiehanie s tablom. Spoločná rozlúčka, na ktorej si budeme už rovní a kde sa dozviem veci, ktoré som sa vlastne dozvedieť ani nechcel, nebude. Nebudem ich uháňať s ospravedlňenkami. My sa už

Maturity nech si umierajú, ale s vlastnými žiakmi sa po necelých štyroch rokoch takto rozlúčiť nechcem.

naozaj spolu nestretneme. Doľahol na mňa pravý smútok. Ved' som už mal pripravené, čo komu poviem, odrazu majú byť z mojej triedy len spomienky? Na to predsa pripravený nie som! Maturity nech si umierajú, ale s vlastnými žiakmi sa po necelých štyroch rokoch takto rozlúčiť nechcem. Rozmýšľam nad tým, ako sa spolu stretnúť, no čoraz viac som si vedomý, že to nepôjde, individuálne prídu, vrátia knihy, vezmú vysvedčenia a rozletia sa. A už ani po konci všetkých karantén ich nikto takto rozletených nedá dohromady. Je koniec.

Prebrala ma ďalšia rana, do 7. mája musia byť uzatvorené známky maturantov. Vravelo sa predsa, že dva týždne po návrate do školy budú maturity, toto som všetkým opakoval. V dnešných časoch neplatí nič. Mám uzatvoriť známky? Ved' ja predsa známky nemám. Rátal som s tým, že keď sa vrátia do školy, napíšeme si spolu písomku. Hrať sa na online písomku, keď neviem, kto mi na ňu vlastne odpovedá (možno

389 Kde sa vzali naše priezviská?

Mnohé priezviská vyjadrovali vzhľad a postavu osoby, napr. *Chudý, Chudík, Tučný, Dlhý, Malý, Malík, Krivý, Kulhavý*... Iné odkazovali na vlasy, fúzy či bradu: *Černý, Černek, Černák, Biela, Kučera, Hladký (bez brady a fúzov)*. Niekedy si človek vyslúžil priezvisko vďaka svojim povahovým vlastnostiam: *Dobrota, Tichý, Plachý, Vážny*... Keďže v minulosti bola bežná migrácia, početnú skupinu tvoria priezviská odrážajúce národnosť či krajinu pôvodu jednotlivcov: *Slovák, Slováček, Čech, Moravec, Polák, Poliak, Poliaček, Polakovič, Maďarič, Nemec, Nemeček, Charvát, Rusko*... Migrácii a sťahovaniu z miesta na miesto vďačíme aj za jedno z najrozšírenejších priezvisk: *Nový, Novák*. Často bolo priezvisko odvodené od konkrétneho mesta či miesta, odkiaľ dotyčný pochádzal: *Tajovský, Bystrický, Trnavský, Ostrolúcka, Kiripolský, Žilinský, Zvolenský, Pražák, Dobrovodský, Párnický, Lehotský, Mičinský, Považan*... Veľkú skupinu tvoria tiež priezviská odvodené od profesií, ako napr. *Kováč, Kovár Mlynár, Tesár, Horák, Horský, Hudec, Gajdoš, Pastier, Vozár, Kolár, Kočíš, Debnár, Mäsiar, Sládok*...

390 Kam miznú v zime vtáky?

Vták s prestreleným krkom bol nájdený v roku 1822 na severe Nemecka neďaleko obce Klütz. Jeho nálezca si nevedel pôvod šíp vysvetliť, pretože v danej oblasti sa tento druh zbraní nepoužíval. Keďže učil na univerzite v Rostocku, napadlo mu poradiť sa so svojimi akademickými kolegami. Obchádzal jednu katedru za druhou, až nakoniec našiel odborníka, ktorý vedel, že presne takéto šípky používajú domorodé kmene v subsaharskej Afrike. To priviedlo vedcov prvýkrát na myšlienku, že bociany v zime odlietajú do Afriky, čo sa neskôr skutočne potvrdilo. Pre zoológov to bol veľký objav a aj vďaka tomu je vták dodnes vystavený v zoologickej zbierke

Univerzity v Rostocku. Mimochodom, pripadá vám neuveriteľné, že bocian so šípom v tele dokázal ďalej žiť a lieť? Potom vás možno prekvapí, že takýchto bocianov je dnes zdokumentovaných asi 25. (Po nemecky sa im hovorí *Pfeilstorch*.)

391 Ako sa zmenia počty úmrtí?

Viac bude nielen úmrtí na infekčné choroby (najmä na COVID-19) ale aj na iné choroby. Dôvody: nemocnice sa nestíhajú venovať iným pacientom, záchranné služby sú preťažené, ľudia sa báli ísť do nemocníc ošetriť.

Viac môže byť tiež obetí domáceho násillia či samovrážd v dôsledku depresií spôsobených izoláciou.

Na druhej strane počty iných druhov úmrtí môžu vďaka protipandemickým opatreniam paradoxne poklesnúť: Dochádza k menšiemu počtu smrteľných dopravných nehôd. Dochádza k menšiemu počtu smrteľných úrazov pri rôznych aktivitách v prírode (horolezectvo, plávanie...). Znížil sa počet násilných zločinov (zabití, vraždy...) pretože je menej ľudí v uliciach. Pravdepodobne bude aj menej obetí teroristických útokov, dochádza k menšiemu počtu prípadov streľby na uliciach (napr. v USA).

Keďže milióny ľudí prestali dočasne pracovať, zrejme klesne aj počet smrteľných pracovných úrazov. Nemožno tiež vylúčiť, že sa mierne zníži aj počet infarktov, ktoré ľudia dostávajú pri rôznych namáhavých či stresujúcich aktivitách. ■

celé oddelenie SAV), sa mi nezdá byť príliš objektívne. Známkou však odo mňa chcu. Túto istotu nezrušili. Idem sa teda pozrieť, ako na tom naozaj so známami som. Poctiví žiaci nemajú žiaden problém, nzbierali si z dobrovoľných úloh dostatok známok. Tí ostatní však nemajú žiadne. Moje učiteľské ja sa strasie, odmieta sa ponížiť online písomkou. Na začiatku si im predsa povedal jasne, že známku im uzatvorím, keď budú mať tri známky. Nebudeš riešiť koronavírus a oni si majú rozložiť prácu, aby to zvládli. Ak si to nechajú na koniec, je to ich problém. Moje učiteľské ja je nekompromisné. Pravidlá sú predsa určené. Ty si chceš naozaj vyrábať zbytočné problémy? Nepovedal to ten minister jasne, aby si im známku dal, že to nesmie byť päťka a aby si nerobil žiadne problémy? Ty chceš niekoho učiť čítanie s porozumením, keď sám nie si schopný pochopiť takýto jednoduchý pokyn? Nehraj sa na Komenského! Moje racionálne ja sa začína rozčuľovať. Chceš, aby si všetci o tebe hovorili, ako sa voziš po chrbtoch žiakov? A mstíš sa im za to, že im zrušili maturitu? Ako k tomu prídu poctiví žiaci, ktorí si to oddreli? Nevzdáva sa učiteľské ja. Máš predsa známky, tak ich používaj! Ja však chcem aj päťku! Nedohodli sa. Od únavy som zaspal.

Stretol som sa s Komenským, ktorý môjmu učiteľskému ja dohovára. Nemám trestať žiakov za svoj konzervativizmus. Na odborníkov, ktorí všetko vedia, som už alergický. Tak ma rozčúlil, až som sa zobudil.

Na Edupage to bublalo. Žiaci bez známok sa prebrali. Odrazu posielali dobrovoľné práce, nevymýšľali a nečakali, že ich zachráni niekto tretí. Pýtali sa konkrétne veci, riešili problémy a nikto sa na nič nevyhovára. Dokonca mi aj Ivana volala! Za tie spoločné tri roky a sedem mesiacov som ich predsa niečo naučil. Je to naozaj moja trieda. A bude mi chýbať. Ja som ten, kto sa potrebuje rozlúčiť. Smútok je väčšinou na strane toho, kto ostáva. Ten, kto odchádza, sa díva dopredu, už nemá čas sa ohliadať. To len ja smútim za minulosťou a odmietam pozerieť dopredu. Ako sme stanovali na školskom pozemku, ako sme sa stratili na školskom výlete, mali neviditeľnosť na hodine. Ako im stačilo niečo povedať a oni to spravili. Aj keď som si časom uvedomil, že to bola hlúposť, oni to so šomraním urobili. S dobrými triedami sa nelúči ľahko. V septembri mi budete veľmi chýbať a ja vám to ani nemám ako poriadne povedať. Online rozhovor je v tomto prípade rovnako chabý ako online škola. ■

*E. C. McKenzie (1881 – 1965), americký zberateľ múdrostí, vtípod a hlbokých myšlienok:
„Vzdelanie nám pomáha ...“*

	domáce zvierá	útok	jury	nejaká		kód letiska Varadero	poťahat'	obdobie pred Via- nocami	fran- cúzska rieka		moridlo	plošná miera	2 / 1	švajčiarska rieka (Aare)
grécke písmeno					zobral					šlach- tický mladík				
opuch, po česky					ochotne tlč					operná pieseň kód Angoly				
1												argón (zn.) plúžil		
nejako						lietadlo jelša					Olga (dom.) juhoslov. prezident			
	plátený prístre- šok	čínska flauta nosič bremien			vatry čistia praním					znášaj bolesť 1 000 kg				arabský kôň
jamajský štýl hudby				mzda cestovné doklady					trojitá koruna žací nástroj					
na tomto mieste			časť Bu- dapešti mysel (lek.)				výrobca kotlov potreba kovboja							
skriňa						rodidlá Miroslava (dom.)						valuta (skr.) člen Beatles		
2 / 2						hromada časť úst					lebká (bás.) torta, po česky			
	kto zametá ulice	New York tropické ovocie			talian- ske mesto rieknu					kód Nemecka zdobená pásikmi				ofúkať dymom
znova				pružina mezón K, po česky					indiánsky vlniak český herec					
Air Canada			nočný motýľ americká speváčka				márnivý človek válov							
sídlo v Mozam- biku						koncen- trácia EČV okr. D. Kubín								
erózia, po česky						citoslovce drnčania pichliac					meno Starka olympijská skratka			
2 / 3												51 v Ríme EČV okr. Žilina		
meno speváčky Morissett							vozením nahro- madiť							
tišiť, láskat'							usmrcujú jedom							acerola, Alanis, Meleva

Prípravil: Slovenský zväz hádankárov a križovkárov, www.szhk.sk

Autor: J. Turek

Správne znenie tajničky uverejníme o mesiac v DOBREJ ŠKOLE 11-19/20.

Tajnička z čísla DŠ 15-16:

Vzdelanie nám pomáha zarábať viac, žiaľ, práve učitelia nie sú toho dôkazom. (E. C. McKenzie)

Technika prekonala všetky vzdialenosti, ale nevytvorila nijakú blízkosť.

MARTIN HEIDEGGER

Technika je čím ďalej dokonalejšia, no človek je stále rovnako nedokonalý.

GOOMO

My musíme technológie ovládať, nie stať sa ich otrokmi.

DALAJLÁMA

Technológie už nie sú o hardvère či softvère. V skutočnosti ide o to využiť mimoriadne množstvo dát k zlepšeniu sveta.

ERIC SCHMIDT

Zdá sa mi, Golan, že pokrok civilizácie nie je ničím iným len cvičením v obmedzovaní súkromia.

ISAAC ASIMOV

Ľudia sú pomalí, nedbanliví, ale brilantní myslitelia. Počítače sú rýchle, presné, ale hlúpe.

JOHN PFEIFFER

Počítače sú bezcenné. Dokážu nám iba dávať odpovede.

PABLO PICASSO

Žijeme v spoločnosti, ktorá je úplne závislá na vede a technológiách, a napriek tomu skoro nikto vede a technológiám nerozumie. To je jasný recept na katastrofu.

CARL SAGAN

Skutočným nebezpečenstvom nie je to, že počítače začnú myslieť ako ľudia, ale to, že ľudia začnú myslieť ako počítače.

SYDNEY J. HARRIS

Technologický pokrok nám iba poskytol nástroje, aby sme mohli efektívnejšie kráčať smerom nazad.

ALDOUS HUXLEY

Ľudia sú rozmnožovacími orgánmi technológií.

KEVIN KELLY

Technológie sú iba nástrojom. Pokiaľ ide o to, motivovať deti a primäť ich, aby spolupracovali, najdôležitejší je učiteľ.

BILL GATES

Najskôr si vytvárame nástroje, potom tie nástroje utvárajú nás.

MARSHALL McLuhan

DOBRÁ ŠKOLA

INŠPIRÁCIA PRE UČITEĽOV, KTORÍ CHCÚ BYŤ LEPŠÍ

Ročník XI, dvojčíslo 17-18, máj 2020

Vychádza v elektronickej podobe (ako PDF) dvakrát mesačne (okrem júla a augusta)

Toto číslo vyšlo 30. apríla 2020

Redakcia

RNDr. Vladimír Burjan (šéfredaktor)
burjan@dobraskola.sk

Mgr. Barbora Babicová (redaktorka)
babicova@dobraskola.sk

Mgr. Martina Sondej (redaktorka)
sondej@dobraskola.sk

Mgr. Alena Bastlová (agenda)
bastlova@dobraskola.sk

Peter Ertl (web + grafika)
ertl@ecg.sk

Igor Petkovský / atelier9 (grafika)
studio@atelier9.sk

Kontakty

redakcia@dobraskola.sk
inzercia@dobraskola.sk
Tel.: 02 / 63 81 26 89

Web

www.dobraskola.sk

Facebook

www.facebook.com/casopisdobraskola

Vydavateľ

Nezisková organizácia DOBRÁ ŠKOLA
Vranovská 6
851 01 Bratislava 5
IČO: 50 099 051, DIČ: 2120175948

Adresa redakcie

Vranovská 6, 851 01 Bratislava 5

Príspevky nemusia nutne vyjadrovať názor redakcie. Za obsah textov a fotografií zodpovedajú autori, za obsah a pravdivosť inzerátov zodpovedajú ich zadávatelia. Vydavateľ si vyhradzuje právo na úpravu príspevkov. Fotografie bez uvedeného zdroja sú z fotobanky www.bigstockphoto.com.

© Nezisková organizácia DOBRÁ ŠKOLA, 2020. Všetky práva vyhradené. Akékoľvek šírenie alebo rozmnožovanie uverejnených textov a fotografií je možné iba s výslovným písomným súhlasom vydavateľa.

Chcete čítať DOBRÚ ŠKOLU pravidelne?

Od januára 2019 sa môže ktokoľvek zaregistrovať na odber nášho časopisu v digitálnej podobe (ako PDF) bezplatne, prípadne za dobrovoľné predplatné. Stačí na stránke www.dobraskola.sk vyplniť krátky registračný formulár a prípadne uhradiť dobrovoľné predplatné vo výške, ktorú si sami určíte (nie je povinné). Po zaregistrovaní budete od nás dostávať každé dva týždne mailom upozornenie, že vyšlo nové číslo DOBREJ ŠKOLY. Kliknete na uvedený link a stiahnete si časopis ako PDF. Dobré, nie?

